Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړ ليک

فيوډالېزم څه شی دی؟ 12

اروپايي فيوډالېزم........ 17

د اروپايي فيوډالېزم پرمختګ........ 17

ويسل 19

د کليسا رول 20

سرف يا بزګر 21

امتيازات او مراعات 23

نائټ Knight: 24

د لويو فيوډالانو د اوسېدو ځايونه........ 27

د ښځو حيثيت........ 29

هلکان او زده کړې........ 30

د فيوډالي نظام خصوصيات 30

د فيوډاليزم زوال 34

انګلستان........ 34

فرانسه........ 38

جرمني (پروسيا) 42

مسلمان حاکمان او د ځمکوالۍ نظام 45

د سلطنت د وخت فيوډالېزم 46

د مغلو د وخت فيوډالېزم 48

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مغلي فيوډالېزم زوال 50
اجاره داري 51
فيوډالي کلتور 53
کورنۍ 53
عزت 54
وفاداري 55
مصروفيتونه 56
دوستي او دښمني 57
د قانون نه لوړتيا 58

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: فیوډالېزم (جاګیرداري)

لیکوال: ډاکټر مبارک علي

ژباړه او لنډیز: زاهدخلیلي zahidkhalili@yahoo.com

کمپوزر: په خپله ژباړن

ډیزاین چارې: عبدالهادي اثر ۰۷۷۲۱۲۰۷۰۳

خپرندوی: مومند خپرندویه ټولنه – جلال اباد

برېښنالیک: Momand.books@gmail.com

چاپ کال: ۲۰۱۳م/۱۳۹۲هـ

چاپ شمېر: ۱۰۰۰

چاپوار: لومړی

د بیا چاپ حقونه د خپرندویې ټولنې سره خوندي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډاليزم

(جاګيرداري)

ليکوال: ډاکټر مبارک علي

ژباړه او لنديز: زاهد خليلي

د ژباړن خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دريو کلونو راهيسې مې زه او ملګري تاريخ لولو، اکثره وخت به د لويديځ په تاريخ کې د فيوډاليزم يا ځمکوالی د کلمې سره مخ کېدو، يوازې په دې باندې پوهېدو، چې فيوډاليزم د ځمکې يو ډول سيستم وه، چې د اروپا د منځنيو پيړيو په تاريخ کې تير شوی دی، ځينې خصوصيات مو هم لوستي وه؛ خو، نور پرې پوره نه پوهېدو، چې دا فيوډاليزم کله، څنګه او چيرته رامنځته شوی دی؟.

زه د تيرو دريو کلو راهيسې په هفته کې خامخا يوه ورځ کتابتونو ته تلم؛ خو، د فيوډاليزم د نظام په اړه مې کوم داسې ځانګړی کتاب ونه ليد، ځانګړی څه چې داسې کتاب نه وه، چې د لويديځ په تاريخ، هغه که د لرغونو، منځنيو او معاصرو پيړيو تاريخ وي، پيدا کړم، زموږ کتابتونونه ټول د غورچاڼونو، زر چاڼونو او ناولونو نه ډک دي، په داسې حال کې، چې پښتو ژبه د نړيوال تاريخ او سياست په ډګر کې ډيره غني نده، د هغوی خلکو څخه، چې ليکل کولای شي يا ژباړه کوي، هيله مې داده، چې که د خپلې ټولنې پرمختګ غواړی؛ نو، هغه څه ورته وليکی يا وژباړی، چې نن پښتانه او پښتو ژبه ورته ډيره اړتيا لري، موږ نړيوال تاريخ، سياسي علومو، ساينسي علومو، طب، کيميا، جغرافيه، بيالوژي او نورو علمي کتابونو ته اړتيا لرو، نه.....

په هر حال، څه وخت مخکې احمد بلال موږ کره راغی، د هغه سره دا کتاب وه، خوښ مې شو، د کتاب موضوع او ليکوال يې ډير اوچت وه او څرنګه چې په پښتو ژبه کې ددې موضوع اړوند کوم کتاب نه وه؛ نو، د هغه نه مې هيله وکړه، چې دا کتاب ماته راکړي، تر څو د خپلو ټولګيوالو او د تاريخ د مينه والو لپاره يې پښتو کړم، کتاب مې وژباړه او نن دادی ستاسو په لاسو کې دی.

د ژباړې په هکله بايد ووايم، چې د کتاب په بنه دا زما لومړنی ژباړه ده، کيدای شي، چې ځينې نيمګړتياوې به ولري، د ملګرو څخه مې هيله ده، چې غلطۍ راته اصلاح کړي، کتاب مې ځکه را لنډ کړ، چې زياتره موضوعات د هند او پاکستان د معاصر فيوډاليزم پورې تړلي وه او د پاکستان د ازادۍ نه وروسته يې ځينې راپورونه وړاندې کړي وه، چې زموږ د اصلي موخې سره يې دومره تړاو نه درلود، د کتاب ليکوال د هند د براعظمګي تکړه ليکوال دی، په جرمني کې يې په تاريخ کې ډاکټري اخيستې او د سلو په شاوخوا کې يې کتابونه ليکلي دي، په پای کې بيا خپله هغه غوښتنه، چې د ليکوالو او ژباړونکو نه مې کړې ده، يو ځل بيا تکراروم.

په درنښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاهدخليلي

ننګرهار پوهنتون

د ښوونې او روزنې پوهنځي د تاريخ ديپارتمنت د دريم کال زده کړيال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

وتلي ليکوال او سياسي شخصيت استاد محمد زمان مزمل

او د شرعياتو پوهنځي استاد دوکتور عزيرالرحمن ته

ز.خ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

مؤرخينو د تاريخي پېښو د ښه پيژندلو لپاره، تاريخ په سياسي، ټولنيزو او نورو مختلفو دورو باندې ويشلی دی او ددې لپاره، هغه افکار، تغيرات او اخلاق چې په مختلفو دورو کې منځته راغلي دي، په صحيح ډول مطالعه شي. د تاريخ د لومړنی زماني نه وروسته د ښکار زمانه، د غلامۍ زمانه او ورپسې د فيوډالی (ځمکوالۍ) زمانه راځي. د ځمکوالۍ نظام په اروپا او په ځانګړي ډول په لويديځه اروپا کې د هغه وخت د سياسي او ټولنيزو حالاتو په نتيجه کې رامنځته شو او د همغه وخت د سياسي حالاتو سره يې يو ځای پرمختګ وکړ. د نړۍ په نورو هيوادو او ټولنو کې يې شکل تغير درلود. د چين، جاپان او منځني ختيځ د ځمکوالۍ نظام يو د بل سره توپير درلود. په دې ټولو دولتونو کې ځمکه او د ځمکې حاصل د څو اشخاصو په لاس کې وه، چې ددې په وجه په ټولنه کې مختلف طبقات رامنځته شوي وه. د هغو خلکو په لاس کې چې ځمکې او حاصلات وه، هغوی د خپلو ګټو لپاره په ټولنه کې مختلف سياسي، مذهبي او ټولنيز روايات رامنځته کړي وه او دا ټول يې د خپل ځان تابع ګرځولي وه.

موږ د تاريخ نه ډېر څه زده کړي، د هغو زده کړو څخه يوه دا هم ده، چې افکار، نظريات، روايات، دولتونه او نور د خاصو حالاتو او اړتياوو د پوره کولو لپاره په مختلفو وختونو کې رامنځته کيږي او کله چې يې عملي کيدل پای ته ورسيږي؛ نو، ورسره د هغوی موجوديت هم له منځه ځي. دا ډېره ضروري ده، چې يو نظام د خپلې بقا لپاره د وروستي وخت لپاره کوښښ وکړي او نظام د خپلې بقا لپاره په خپل وجود کې ځينې تغيرات منځته راوړي، تر څو د خطرونو مقابله وکړي.

ددې يو مثال د ځمکوالۍ نظام دی. دا نظام چې په کوم شکل باندې رامنځته شوی وه، د وخت په تيريدو يې د خپلې بقا لپاره ځينې تغيرات قبول کړل؛ خو، کله چې يې د حالاتو مقابله ونه شوه کړای؛ نو له ګيډې څخه يې يو بل نظام راووت شو، چې د ځمکوالۍ نظام يې پای ته ورساوه.

په تاريخ کې داسې هم شويدي، چې يو نظام ورو، ورو له منځته تللی وي؛ خو داسې هم شته، چې نظام په يو ځل د يو انقلاب په ترڅ کې له منځه ولاړ شي، په دې دواړو صورتونو کې د نظام د زوال سره د هغه وخت کلتور هم له منځه ځي. په داسې حال کې چې کلتور د خپلې بقا لپاره کوښښ کوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښې يې د ډېر وخت لپاره پاتې کيږي. ددې يو مثال اروپايي ټولنه ده، چېرته چې مات شوي فيوډاليزم د اخري وخت پورې د خپل کلتور د ساتلو لپاره کوښښ کاوه؛ خو د صنعتي کلتور د رامنځته کيدو سره، ځمکوالي کلتور د تېر وخت يوه برخه وګرځيده.

د صنعتي انقلاب په رامنځته کيدو سره د ځمکوالی نظام په ځينو هيوادو کې پای ته ورسيده؛ خو اوس هم داسې دولتونه شته، چې هلته د ځمکوالۍ او د صنعتي انقلاب د اصلاحاتو تر منځ جګړه روانه ده. داسې ټولنې هم شته، چې هلته د ځمکوالۍ، صنعتي اصلاحاتو او قبائلي رواياتو تر منځ ټکر موجود دی.

ډاکټر مبارک علي

۱۹۹۶ اګست، لاهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیوډالېزم څه شی دی؟

د فیوډالیزم لفظ د فیو (Feu)، فیوډ (Feud) یا (Feudum) څخه اخیستل شوی دی. دا د ځمکې یو ډول سیستم وه، چې ذکر یې د منځنیو پیړیو د قانون په کتابونو کې شوی دی. په فرانسوي ژبه کې دا لفظ فیوډالیتي (Feodalite) شو. ددې څخه مخکې دا د فیف (Fief) په شکل ویل کیده.

د ځمکوالی د قوانینو مشهور کتاب (Libri Feudorum) د (فیف اړوند قوانین) په نوم یادیږي. ددې کتاب راټولوونکی د ایټالیې د میلان د ښار یو اوسیدونکی وه. په دې کتاب کې د فیف په اړه ټول قوانین، رواجونه، روایات او نور ډېر څه په کې لیکل شوي وه. په دې کتاب کې د ځمکې د ورکړې پیل، د ځمکې چاته ورکول، د ځمکې ظبطول او نور ډېر مهم مسائل په کې شامل وه.

کله چې رومي امپراتوري د زوال سره مخ شوه؛ نو، په نتیجه کې یې د لویو ځمکو د خاوندانو په اختیاراتو کې زیاتوالی راغی. په دې بې امنه او ګډه وډه زمانه کې بزګر د قوي او لویو خلکو په لاس کې پناه واخیسته. دغه پناه به په دې شرط ورکول کیده، چې د خپلې ځمکې د ملکیت حق به یې د هغوی په لاس کې وي. ددې تغیراتو په پای کې، چې کوم ډول فیوډالیزم منځته راغی، تعریف یې مارک بلوخ په خپل مشهور کتاب (فیوډالي ټولنه) کې داسې کړی دی: په دې نظام کې بزګر د رعیت حیثیت درلود. دې رعیت ته د مزدورۍ او کار کولو پیسې نه ورکول کیدې، بلکه د نغدو پیسو پر ځای به یې جنس ورکاوه.

د فیوډالیزم د پرمختګ په اړه د هندوستان مشهور مؤرخ کوسمبی داسې لیکلي: یو ډول داسې فیوډالیزم وه، چې د پورته طبقې یاني پاچا لخوا به نافذ کیده، په دې فیوډالیزم کې پاچا د لاس لاندې طبقو باندې خراج وضع کاوه. د لاس لاندې طبقې فیوډالان به په خپلو کې سیمو کې د پوره واک خاوندان وه، تر څه وخت پورې به چې فیوډالانو پاچا ته خراج ورکاوه؛ نو فیوډالانو ته به اجازه وه، چې څنګه وغواړي په خپله سیمه کې حکومت کولای شي.

دویم ډول فیوډالیزم داسې وه، چې د لاندې طبقې څخه یې پیل کیده. په دې ډول فیوډالیزم کې، فیوډالانو په خپلو سیمو کې د خپل حکومت د ټینګولو لپاره د فوځي طاقت او قوت نه استفاده کوله. په دې ډول دغو حکومتونو د ریاست، سلطنت او د بزګرانو تر منځ د پل حیثیت درلوده. مرکزي حکومت سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډاليزم (جاګيرداري)

ايزو فيوډالانو ته ددې حق ورکړی وه، چې د خلکو څخه ټيکس واخلي او د ضرورت په وخت د سلطنت سره فوځي مرسته وکړي. په دې ډول فيوډاليزم کې د فيوډالانو کارکوونکو ټيکس اخيسته او لوړو مقاماتو ته يې ليږه. په داسې حال کې، چې په لومړي ډول فيوډاليزم کې ټيکس د مرکزي حکومت کارکوونکو جمع کاوه.

ددې وروسته کوسمبی د اروپايي فيوډاليزم د خصوصياتو په اړه داسې ليکي:

- فيوډاليزم داسې يو نظام وه، چې د جنس د توليد وسائل او الات په کې معمولي وه او په اسانی سره جوړيدل. په دې نظام کې د توليد عمل انفرادي وه او خواري او محنت هم په لومړني حالت کې وه.
- توليد يوازې د کورنۍ لپاره وه، د کوم مارکيټ يا مندوي لپاره نه وه.
- د نورو په ځمکو باندې کار (کرل) کيدل.
- د سياسي حالاتو د بدليدو سره د ځمکې د ملکيت حق تغير کاوه. کله به د ځمکې ملکيت د پاچا او کله د کوم سردار (مشر) په لاس کې وه.
- په ځمکه باندې به په مشروط ډول باندې قبضه وه. د راجپوتانو او مسلمانو ترکي فاتحينو په وخت کې ځمکې په مشروط ډول د ځمکوالو په لاس کې وې. دا ځمکې په وراثت باندې نه ورکول کيدې. دغه شخص د هغه وخت پورې د ځمکې خاوند وه، تر څو پورې چې يې فوځي خدمت کاوه.
- د قاضي په صفت دنده اجراء کول. په دې مانا چې ځمکوال به په خپله سيمه کې د قاضي په صفت د سيمې د جګړو پريکړې کولې.

کوسمبی ددې خبرې يادونه کړې، چې د هند په فيوډاله ټولنه کې درې شيان موجود نه وه. د غلامۍ اداره، اتحاديي(صنفونه) او کليسا. ددې پر ځای په هند کې د ټيټ او لوړ ذات صفات موجود وه، چې د اتحاديو او کليسا ځای يې نيولی وه.

ځيني مؤرخين ددې پر ځای چې دا يوه ټولنيزه اداره ومني، فيوډاليزم د سياسي ادارې په توګه مني، ځکه چې د هغه پر اساس حکومت کيده؛ نو ځکه يې سياسي اهميت زيات وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې نور دا نظر وړاندې کوي، چې دا په خپل ذات کې يوه محدوده اداره وه، ځکه چې توليد يوازې د خپل ځان لپاره وه، د سوداګرۍ لپاره نه وه؛ ځکه نو په ټولنيز ډول دا يوه کمزورې اداره وه. ددې يو هدف دا وه، چې زراعتي توليد په زور سره لاسته راوړل شي او دا ددې لپاره چې د امدن نه يې يو قوي حکومت جوړ شي. د بزګرانو نه د زياتې اندازې مال د لاسته راوړلو لپاره يې د هر ډول سياسي واک د استعمالولو او قانون نه کار اخيسته. په دې حال کې بزګر، چې د توليد اصلي توليدونکی وه، د توليد د ګټې څخه بې برخې کيده.

په دې اساس په دې نظام کې تر ټولو بد ژوند د بزګرانو وه؛ ځکه، چې د توليد لپاره به ټوله خواري همدې بزګر کوله او په زور سره به دوی په ځمکو کې په کار باندې ګمارل کېدل، د دوی بل مشکل دا وه، چې د توليد لپاره بازارونه (مارکيټونه) موجود نه وه؛ ځکه يې نو مجبوراً په کروندو کې کار کاوه، په داسې حالت د هغوی ژوند تل يو شان وه، که دوی ته به ددې اجازه ورکړل شوه، چې کرونده پرېږدي؛ نو بل داسې ځای نه وه، چې دوی هلته خواري او مزدوري کړې وای، کروندې د دوی لپاره پناه ځايونه او د روزی د لاسته راوړلو يوازينۍ لاره وه. د بزګر ازادولو لپاره د قانون اړتيا نه وه، بلکه متبادله لاره يې په کرونده کې کار کول وه. په منځنيو پېړيو مزدوري په بازارونو کې نه پيداکيده، خو فيوډالانو ته د بزګرانو پيداکيدل ډېر اسانه وه او په دې سره فيوډالانو خپله سياسي او ټولنيزه برتري جوړه کړې وه.

د فيوډاليزم يو شکل هغه وه، چې کله به يوه امپراتوري جوړيده؛ نو دوی به په مختلفو سيمو کې د امن و امان د راوستلو لپاره د بزګرانو نه کار اخيسته او د ټيکس د راټولو لپاره يې هم ترې کار اخيسته او هم به يې د اړتيا پر مهال فوځي خدمت کاوه، واکمنو ته دا ستونزمنه وه، چې دوی دې په مرکز کې اوسيږي او په ليرې علاقو کې دې امنيت هم موجود وي، دوی به په دې سيمو کې خپلو افسرانو يا هلته موجود فوځيانو ته دا دنده ورکوله، تر څو د هغه ځای د ټيکس په مقابل کې هلته امنيت وساتي او هغه ته وفادار پاتې شي، په دې وخت کې به ځمکه د حکومت سره وه او په وراثت کې به يې افسر يا کوم بل ساتندوی ته نه ورکوله.

کله به چې نوی حاکم راغی، يا به کوم فاتح کومه سيمه ونيوله؛ نو، دوی هغو لويو ځمکوالو ته هيڅ نه ويل، کومو چې به د هغه سره همکاري کړې وه، مګر کومو کسانو به، چې د پخواني حاکم سره همکاري کړې وه؛ نو د هغوی نه به يې ځمکې اخيستې، نويو فاتحينو به ځمکې خپلو وفادارو ملګرو ته ورکولې او يا به يې پخوانيو ځمکوالو ته ورکولې، چا چې به د نويو فاتحينو شرائط منل، مثلا په هند کې چې ترکانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځان سره ترکي یا ایراني خلک راوستل؛ نو ځمکي يې هغوی ته ورکړې، مغلو د هغوی بر خلاف خپلو وفادارو ملګرو ته ځمکي ورکړې او نور وفادار ځمکوال يې په خپل حال پرېښودل.

ددې لپاره به، ځمکوالو د خپلو ځمکو او امتیازاتو د ساتلو لپاره د وخت مطابق خپلې وفاداری ته تغیر ورکاوه، دغه وفاداري د ځمکوالو کار وګرځیده؛ ځکه د فیوډال لپاره تر ټولو مهم شی ځمکه وه، د کوم پواسطه چې هغه (فیوډال) ته سیاسي او ټولنیزه برتري حاصلیده، فیوډال د ځمکي د لاسته راوړلو لپاره هر ډول اخلاقي او ټولنیز اصول پرېښودل، د ځمکي په مقابل کې به يو فیوډال ته قوم، نسل او هیواد کوم ارزښت نه درلوده.

حاکمانو هم ځمکي ددې لپاره تقسیمولې، تر څو د ځان لپاره ملاتړي پیداکړي، که به ځمکه کمه شو؛ نو پاچا به د خپلې ځمکي څخه فیوډالانو ته ځمکه ورکوله، لکه څنګه چې په اروپا کې وشول، هلته پاچانو د کلیسا په ځمکو باندې قبضه وکړه او په خپلو امرینو باندې يې تقسیم کړه. د انګلستان پاچا شپږم هنري هم همداسي وکړل، هغه په۱۴۴۵ او د ۱۵۳۵ کلونو تر منځ د کلیسا ځمکي په خپلو ملاتړو باندې وویشلې. که به پاچا ته د ځمکي اړتیا پیښه شوه؛ نو په ځمکو به يې قبضه کوله او په دې سره به يې خپل طاقت او دولت دواړه زیاتول.

د فیوډالیزم دویم ډول داسې وه، کله به چې کومه امپراتوري ړنګه شوه؛ نو لویو ځمکوالو به د خپلو سیمو واک په خپل لاس کې واخیست او د مرکزي حکومت د واک نه به يې انکار کاوه. په اروپا کې ددې مثال د کارد لنجین امپراتوري ده، په لرغوني هندوستان کې ددې مثال د موریه سلطنت دی او په اوسني وخت د مغلو حکومت ددې ډول فیوډالیزم ښه مثالونه دي، د دوی لوی ځمکوال قوي شول او په خپلو سیمو کې واکمن شول او د هغه ځای امدن يې په خپله اخیسته.

که فیوډالي ټولني (اداري) ته لږ نظر واچوو؛ نو درې شیان به په کې وګورو، د بزګر غلامي، ځمکوال او ځمکه د اقتصادي واحد په توګه استعمالول. کله چې دغه درې عناصر قوي وي؛ نو ددې په پایله کې سوداګري د زوال سره مخ کیږي او د ښارونو ابادي هم ورسره نه لوړیږي؛ ځکه کله چې سوداګري لوړیږي او د ښارونو ابادي زیاتیږي؛ نو فیوډالیزم د زوال سره مخ کیږي؛ ځکه بزګرانو ته په ښارونو کې وظیفې په اسانی سره پیداکیږي او د ښارونو پرېښودو ته اړ کیږي. کله چې حکومت د سوداګرو حوصله لوړوي؛ نو فیوډالان يې مخالفت کوي او د بزګرانو په حرکتونو باندې بندیز لګوي، ځکه د فیوډالان د تولید انحصار په بزګر باندې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فيوډاليزم ددې لنډې پيژندې موږ. په دې پوه شو، چې فيوډاليزم په هر هيواد کې په خاصو حالاتو کې منځته راغلی دی او وخت په تيريدو سره په کې تغيرات راغلي دي، د فيوډاليزم يو جامع او مکمل تعريف ډېر ستونزمن دی، ليکن د فيوډاليزم په عمومي خصوصياتو کې داسې ويلای شو، چې په دې نظام کې فوځي طبقه په اقتصاد باندې واکمنه وه، د بزګرانو د خوارئ لاسته راوړل، د حاکمې طبقې د ساتلو لپاره د اخلاقي، ټولنيزو او مذهبي قووتونو منځته راتګ.

حوالې:

1- John Critchely: Feudalism, London 1978.

2- Marc Bloch: Feudal Society, Chicago, 1964.

3- D. D. Kosambi: An Introduction to the study of Indian history. Bombay, 1956, 6th edition.

4- Harbans Mukhia: Perspective on Medieval India history, Dheli 1994.

5- Ibid.

6- Ganshof: Feudalism. London 1952.

7- T.J Byres and Harbans Mukhia. Feudalism and Non-European societies. London 1985.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اروپايي فيوډالېزم

د اروپايي فيوډالېزم پرمختګ

په اروپا کې فيوډاليزم د رومي امپراتورۍ د زوال او د جرمني قبائلو د فتوحاتو په نتيجه منځته راغی، ددې نظام جراثيم د رومي امپراتوۍ په فوځي نظام کې چې مخکې موجود وه هم ښکاريدل، کله چې پخوانی نظام له منځه ولاړ؛ نو د توليد د پيداکولو لپاره يې فيوډاليزم رامنځته کړ، دې نظام ورو، ورو پرمختګ وکړ. کله چې د ايټاليي او ګال ښارونه د جرمني قبائلو د حملو څخه محفوظ پاتې شول او په ښارونو کې چور، چپاول پيل شو؛ نو د هغه ځای امرين د خپل ځان د ساتلو لپاره کليو ته ولاړل او ښارونه يې همداسې پريښودل، همدغه وجه وه، چې په دغه وخت کې ښارونه وران شول او رومي امپراتورۍ په وخت کې ودان شوي ښارونه او لوړ تعميرونه وران، ويجاړ شول. د سياسي قوت د زوال سره لويې لارې هم ورانې شوې او د استعمال څخه ولويدې، ددې په ورانولو سره د کليو او ښارونو تر منځ اړيکې پرې شوې، د لويو لارو په ويجاړيدو سره ډاکوانو او د لارو غلو تجارتي مالونه لوټل پيل کړل او سوداګري هم زيانمنه شوه، په دې سره د ښارونو د زوال سره د سوداګرۍ زوال هم پيل شو.

په داسې حالاتو کې کلي اړ شول، چې په خپل ځان باندې متکي شي، په کليو کې يوازې بزګرانو ژوند نه کاوه، بلکه د نورو اړتياوو د پوره کولو لپاره موچيانو، جولاګانو، خټګرانو، پښانو او نورو خلکو هم په کليو کې ژوند پيل کړ، دغو خلکو د کليو د په ځان متکي کولو او د اقتصاد په جوړولو کې لوی رول ولوبوه. په دغه ګډه وډه سياسي فضاء کې، هغو خلکو، چې فوځ ورسره وه، په بزګرانو کې يې ويره او ترهره خپره کړه او په دې سره يې خپل لوړوالی وساته، بل خوا بزګرانو ته د خپلو کورونو او کروندو د ساتلو اړتيا وه؛ ځکه نو دوی د سردارانو په ولکه کې ځان راوستل ومنل. په دې سره يو خوا کلي د اقتصاد له پلوه په ځان باندې متکي شول او بلخوا دوی د لويو ځمکوالو (سردارانو) په ولکه کې راغلل. فيوډالانو(سردارانو) د کليو شخړې هم حل کولې او خپل عدالت خونې يې هم جوړې کړې وې، چې دوی به هلته د کليوالو د جګړو پريکړې کولې، دوی ته دا اختيار وه، چې په سختو جرمونو باندې د مرګ سزا يا لويه جرمانه وضع کړي، په خلکو باندې د ټيکس لګول، د قيمتونو ټاکل، د خلکو د ارامتيا لپاره د پلونو او سړکونو جوړول او د دښمنانو نه د هغوی ساتل د فيوډالانو دندې وې، د هغوی د اوسيدو ځايونه ډېر ښکلي وه. په دې ډول د دريمې څخه تر پنځمې زيږدي پيړۍ پورې د عامو خلکو او لويو ځمکوالو ترمنځ ډېرې ښې اړيکې موجودې وې، چې فيوډالانو به د بزګرانو سرپرستي، حفاظت او د هغوی دفاع کوله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم به يې د هغوی تر منځ امنيت هم ساته، ددې په بدل کې خلکو د هغوی اطاعت او د هغوی فوځي خدمت کاوه، ټيکسونه(ماليې) يې هم ورکولې او خپل زيات توليد به يې هم هغوی ته ورکاوه، تر څو فيوډالان خپل د فوځ او خپل مصارف پوره کړي.

کله، چې په اروپا کې د کارولنجين او ميرونجين امپراتورۍ رامنځته شوې؛ نو هغوی خپلو امرينو ته ځمکې ورکړې، تر څو هغوی د ځمکو پواسطه حکومت وکړي؛ خو کله چې په نهمه او لسمه زيږدي پيړۍ کې دا امپراتورۍ کمزورې شوې؛ نو فيوډالانو ددې حالت څخه په ګټې اخيستنې سره په دې ځمکو باندې ولکه ټينګه کړه او په خپلو کورنيو کې يې ميراثي ورګرځوله. د اروپا سياسي حالاتو د هغوی په خودمختارۍ کې د هغوی سره مرسته وکړه؛ ځکه کله، چې عربانو، نورز او ميګارانو حملې پيل کړې، په دې سره مرکزي حکومتونه کمزوري شول او د سيمه ايزو فيوډالانو اختيارات زيات شول، تر دې پورې چې فيوډالانو د خپلو سيمو دفاع په خپله پيل کړه.

څرنګه چې په دې وخت کې د دفاع لپاره د اسونو د چلولو اړتيا زياته شوه؛ نو په فرانسه، انګلستان او هسپانيه کې هغه چا چې په ښه طريقه سره اس زغلاوه، د هغوی اهميت زيات شو، ددې حملو له امله خلکو د خپل ځان د ساتلو لپاره د لويو ځمکوالو د کورونو شاوخوا خپل کورونه اباد کړل، د يو کور شاوخوا د پنځوسو څخه تر پنځوسوو پورې بزګرانو ژوند کاوه، په دې ډول به بزګرانو د فيوډالانو ساتنه کوله او هغوی ته به يې خپله وفاداري ښودله.

د فيوډاليزم اساس په وفادارۍ باندې وه، بزګر به خپل مشر(فيوډال) ته فوځي خدمت کاوه، د خدمت په بدل کې به بزګر ته ځمکه د کرلو لپاره په ميراث باندې پاتې کيده، بزګر به د لږو پيسو په ورکولو سره ددې اجازه تر لاسه کړه، چې، د فيوډال د ځنګل څخه د لرګيو، د فيوډال د تنور څخه د ډوډۍ د پخولو لپاره ګټه واخلي.

په لومړيو کې ځمکې ميراثي نه وې، فيوډال به چې چاته ځمکه ورکړه؛ نو د مرګ څخه وروسته به يې د کورنۍ حق پر ځمکه باندې نه پاتې کيده؛ خو وروسته په کې تغير راغی، هغه بزګران چې د ځمکو خاوندان وه، هغوی ته به په ميراث کې ورکول کيده. په ۸۶۸ ز کال کې د بالډ په وخت کې د ميراث اصل په دې شرط ورکول کيده، چې هلک يې بايد وړتيا ولري؛ خو د جينکو لپاره معيار ټاکل ستونزمن وه، په دې ډول په ځمکو باندې د کورنيو حق پاتې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وراثت د اصولو په اساس ځمکه مشر هلک ته ورکول کېده، په رومیانو کې دا اصل نه وه؛ خو وروسته د ځمکې د ساتلو لپاره دا په هغوی کې هم رامنځته شو، ددې دلیل دا وه، چې د کورنۍ مشر هلک د پوخ عقل خاوند وي؛ نو ځکه یې ځمکه هغه ته ورکوله، چې فوځي او اقتصادي خدمت په ښه طریقه سره سرته ورسوي.

ویسل

لویو ځمکوالو خپل رعیت ته (چې د هغوی تابع وه) ، د خدمت په بدل کې څه ځمکه د کرلو لپاره ورکوله، خو د ځمکو اصلي مالک به لوی ځمکوال وه، دغه ویسل (تابع، نوکر) به دغه ورکړل شوې ځمکه نورو نوکرانو ته ورکولای شوه، د دوی تر منځ به هغه شرطونه وه، کوم چې د نوکر او ځمکوال تر منځ موجود وه، په دې ډول په ټولنه کې په ځمکوالو کې طبقې رامنځته شوې، په دوی کې تر ټولو لوړ پاچا ورپسې لوی ځمکوال، ورپسې ویسل او د ویسل نور ویسلان(نوکران). د دوی د ترلو یوازینۍ لار د دوی ترمنځ اقتصادي او سیاسي اړیکې وې، دوی به یو د بل سره کومک کاوه او هم به یو بل ته وفادار وه.

د یو ویسل لارډ(لوی نوکر) نه د ځمکې د لاسته راوړلو وروسته به ځانګړې محفلونه جوړیدل، د ځمکې د لاسته راوړلو وروسته به هغه د خپل مشر خدمت کاوه، ددې لپاره به د هغوی څخه عهد اخیستل کیده، دا عهد(تړون) به په تورات، انجیل(بائبل)باندې کیده، په منځنیو پیړیو کې د بائبل اهمیت د عقیدې له نظره ډېر زیات وه، ځکه ددې تړون پر ضد عمل کولو والا به داسې ګڼل کیده، لکه ده، چې د خدای یا د کوم ولي سره تړون مات کړی وي او په دې ډول هغه به د سزا نه ویریده.

د وفادارۍ دا محفل به په کوم مجلس کې جوړیده، په دې محفل کې به ویسل سرتور سر د خپل لوی ځمکوال په مخ کې حاضریده، د خپلو تورو سره به یې د هغه مخ ته خپل سر ټیټوه او خپل دواړه لاسونه به یې د هغه په لاسونو کې ورکول، په دې ډول به هغه خپل بادار ته د وفادارۍ ثبوت ورکوه، بادار به ددغه عمل په ترسره کولو سره هغه په خپله ساتنه کې اخیسته، د لاس دې ورکولو مطلب خپل ځان نورو ته د سپارلو په مانا وه، ددې نه دا خبرې(متلونه) جوړ شول، چې لاس ونیسه، لاس په لاس او نور، ددې وروسته به هغه د خپل بادار لاس ښکلوه او د هغه سره به د وفادارۍ تړون کاوه، ددې وروسته به بادار هغه جګ کړ او نښې په شان به یې هغه واښه، دست کشې یا نور څه ورکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويسل به د هغه سره دا تړون کاوه، چې په خپل بادار باندې هيڅ حمله نکوي، که د بادار پر ضد يې کوم سازش کيږي، بايد خبر ورکړي، په جګړه کې به يې همکاري کوي او يوازې به يې نه پريږدي. د خپل بادار ښځه، خور يا لور بايد په تنګ نه کړي، د هغوی بې عزتي وکړي. که بادار به يې تړون مات کړ، د خپل ويسل، د قتل کولو کوښښ يې وکړ، مړ يې کړ، د هغه د غلام کولو کوښښ يې وکړ، د هغه ساتنه يې ونکړه، د تورې پواسطه يې پرې حمله وکړه، په دې صورت کې به ويسل خپلې دست کشې وغورځولې او د وفادارۍ تړون به يې مات کړ.

د نهمې پيړۍ پورې داسې حال وه، چې يو ويسل به څو باداران درلودل، په دې وجه تړون کمزوری شو، که دده د بادارانو تر منځ به جګړه وشوه، دده لپاره به دا مشکله وه، چې د چا پلوي وکړي.

ددې تړون څخه دا مالومه شوه، چې د سياسي حالاتو له وجې د بادار او ويسل تر منځ بې اعتمادي موجوده وه، په دې تړون کې له يوې خوا مذهب شامل وه، د بل طرف نه رواجونه او د خلکو شاهدي وه، ددې په وجه ويسل دغه تړون په کلک ډول ټينګاوه، د دواړو خواوو څخه چې د ښځو په اړه کوم تړون کيده، ددې څخه دا مالوميږي، چې ښځې څومره غير محفوظې وې، د همدې لپاره يې په تړون کې د ښځو د ساتلو د دفاع لپاره مادې ذکر کړې وې، تاريخي پيښنو څخه دا مالوميږي، چې ددې تړون په موجوديت کې هم د دواړو خواوو تر منځ بې اعتمادي موجوده وه او ځينې وخت دواړه خواووې تيارې وې، چې تړون مات کړي.

په لومړيو کې ويسل ته ځمکه په ميراث کې نه پاتې کيده؛ خو د وخت په تيريدو سره يې ميراثي بڼه غوره کړه، د پلار د مړينې وروسته به ځوی بادار ته څه پيسې ورکړې او په دې ډول به هغه د ځمکې وارث کيده، د ويسل يوه ذمه واري دا هم وه، که چيرته به يې بادار دښمنانو ونيوه؛ نو د راخوشې کولو لپاره به يې تاوان ويسل ورکاوه، که چيرته به د بادار مشر زوی نائب وه او د کشرو لورګانو واده به يې وه؛ نو ټول مصرف به ويسل ورکاوه.

د کليسا رول

په اروپا کې کليسا هم يوه فيوډالي اداره وه؛ ځکه پاچا او لويو ځمکوالو(فيوډالانو) به د ثواب په خاطر او د کليسا د حمايت لپاره ځمکې د بخشش په ډول ورکولې، دې کار کليسا د اروپا تر ټولو لويه فيوډاله اداره جوړه کړې وه، د کليسا مشرانو او نورو کوچنيو مشرانو به پاچا ته د وفادارۍ حلف(لوړه،قسم) ورکاوه او هغوی ته به يې د ډيوک او کاونټ لقبونه ورکول. دغه ځمکې به د کليسا ملکيت وه، ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکو ساتونکي بدلیدل؛ خو امدن به یې کلیسا ته ورته، د کلیسا د ډېر مال په وجه به، د کلیسا اداره کوونکي په لوړو چوکیو باندې دندې اجراء کولې، کلیسا به د لویو ځمکوالو په شان د عدالت پریکړې کولې، زراعتي سیستم به یې تنظیموه او فوځي خدمت به یې هم کاوه.

په ځینو حالاتو کې به چې د حاکمانو حالت خرابیده، په دې وخت کې به یې د کلیسا په ځمکو باندې قبضه کوله؛ خو دې کار د حاکمانو د قدرت او قوت پورې اړه درلوده. د فرانسې د انقلاب په دوران کې هم د کلیسا په ځمکو باندې قبضه وشوه او پلورلې یې وې؛ ځکه د دولت مالي حالت خراب وه او د خپلې دفاع لپاره یې پیسو ته ډېره اړتیا درلوده.

سرف یا بزګر

په فیوډالي نظام کې سرف د بادار په ځمکه کې کښت کاوه، دده مالک ته ددې اجازه وه، چې کله وغواړي سرف د دندې نه لیرې کړي، د مړینې څخه وروسته یې د مالک خوښه وه، چې د کښت کولو حق یې نورو ځامنو ته ورکوي او کنه؟، په فرانسه کې مالک د خپل سرف د پلورلو حق هم درلود، یا به یې د هغه د لږ وخت مزدورئ پیسې ورکړې او نورو ته به یې سپاره، که سرف به ازادي غوښته؛ نو خپل ټول مال، دولت به یې خپل مالک ته ورکاوه، تر څو ازاد شي. په په روسیه کې به د ځمکې د پلورلو سره سرف هم پلورل کیده، په دې ډول به سرف د ځمکې یوه برخه ګڼل کیده. په انګلستان کې په سرف باندې دا پابندي وه، چې په خپل سر نه شي کولای، کلی پریږدي او ولاړ شي، که وبه تښتیده؛ نو د هغه تعقیب به یې کاوه.

دې سرفانو به بې شمیره ټیکسونه ورکول، د لویو ځمکوالو ټیکس حکومت ته ورکول، د فصل ټیکس، د کلیسا ټیکس، په کرونده کار کول، د بیګار په ډول ځنګلونه پاکول، د نهرونو ویستل، په نهرونو باندې بندونه جوړول د سرفانو مهم کارونه وه، ددې تر څنګ به یې خپل بادار ته ډوډئ پخوله او هم به یې بیر جوړوه، د بادار خوښه به یې وه، چې د کار کولو څومره پیسې ورکوي، په سرف په نهرونو کې کبان نیول، یا به یې په ځنګل کې ښکار کاوه؛ نو ددې به یې هم ټیکس ورکاوه.

که د سرف به کومه مقدمه د بادار عدالت ته ولاړه؛ نو د جرم مطابق به یې فیس ورکاوه، که د سرف بادار به د دښمنانو په لاس کې پریوت؛ نو د خوشې کولو لپاره به یې هم پیسې سرف وکولې، که په مارکیټ یا د کلي په کوم میله ځای کې به یې کوم څه شی واخیسته؛ نو د هغه به یې هم ټیکس ورکاوه، سرف ته ددې اجازه نه وه، چې د په مارکیټ د خپلو بیرو یا شرابو د پلورلو څخه مخکې خپل بیر یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراب وپلوري، که د سرف زوی به غوښتل، چې سبق ووايي، يا په کليسا کې خدمت وکړي؛ نو ددې خبرې يا غوښتنې جرمانه به يې ورکوله؛ ځکه په دې صورت کې په کروندو کې کار کوونکي کميدل، کله چې په انګلستان کې د يکشنبې ښوونځي پيل شول؛ نو لويو ځمکوالو له خوا دا وضع شوي وه، چې هغوی به خپلو زامنو ته يوازې لوستل زده کوي، نه ليکل؛ ځکه په دې صورت کې هغه کولای شول، چې بيرون لاړ شي او دنده اجراء کړي.

که چيرته به سرف د خپلې لور يا زوی واده کاوه؛ نو د خپل بادار څخه به يې اجازه اخيسته، د پخوانيو رواجونو مطابق د لومړی شپې حق يې د بادار سره وه، که چيرته به ددې نجلۍ د چا سره نا روا اړيکې وې؛ نو بادار يې حق درلوده، چې ټول سامان باندې يې قبضه وکړي، که سرف به د اولاد د نه درلودلو په وخت کې مړ شو؛ نو په دې صورت کې د سرف په خپله ځمکه باندې بادار قبضه کوله.

د سرفانو (بزګرانو) ژوند د زيات ټيکس او کم امدن په وجه په ډېرو ستونزو کې تيريده، د دوی د اوسيدو لپاره خام کورونه وه، چې په هغه کې به يو يا دوه کوټې وې، دلته به د اتشدان ، تنور او د اوړو د پخولو چارې هم سرته رسيدې، ټوله کورنۍ به يو ځای ويده کيده، پاکۍ ته کومه خاصه پاملرنه نه کيده، په دې وجه به په کوټو کې سخت بد بوی وه.

د سرفانو لباس (کالي) به ډېر ساده وه، سرفان به اکثره نالوستي خلک وه، که کوم سرف به لوستی وه؛ نو، د بادار لخوا به يې توهين کيده او غصه به يې پرې کوله، د مذهب سره د هغوی هيڅ جوړه نه وه؛ مګر په عبادت کولو به مجبور کيدل.

د سرفانو ټولنيز حثيت په ټولنه کې ډېر کم وه، د سرفانو به نه احترام کيده او نه به د عزت کولو وړ ګڼل کيدل، وفادارۍ او فرمانبردارۍ د هغوی شخصيت بيخي د خراب حالات سره مخ کړی وه، د لوړو طبقو د خلکو په نظر به هغوی ډېر جاهل او وحشي مالوميدل، چې هيڅ حقوق به يې نه درلودل او يوازې به يې کارونه سرته رسول، د سياسي او ټولنيز شعور د کم لرلو په اساس هغوی د نظام تابع وه او بغاوت کول يې جرم ګڼل کيده.

په ۱۸۹۷ ز کال کې روسي چيخوف د بزګرانو په اړه وليکل، د غه خلک په کليو کې د رمو په شان ژوند کوي، د هغوی سره ناسته، پاسته منع دي؛ ځکه چې هغوی جاهل، ناپاک، خيرن، بې ايمانه او نيشه يي خلک دي، دوی د يو بل سره په امن کې نه شي اوسيدای، ځکه دوی جګړه مار خلک دي، دوی په هر چا(سرف) باندې شک کوي، د يو بل نه نفرت کوي، د هر چا نه داريږي، بيا هغه دا سوال کوي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخر دا ولې دوی په دې حال کې دي؟ هغه خپله ددې ځواب ورکوي، لیکي؛ او ځکه، چې دوی سخت محنت او خواري کوي، د ژمي سوړوالی، خراب فصلونه، د خوراک کموالی او د چا نه د مرستې تمې نه کولو، هغوی دې حالت ته راوستي دي.

د سرف په ژوند او روزانه حالاتو کې د تغیر او تبدیل هیڅ څرک نه لیدل کیده، دوی ته به یې ویلن ویل، ددې مطلب وه، چې د بادار غلام د هغه تابعدار، ددې وروسته د ویلن نه د ویلنستې لفظ منځته راغی، چې د بدمعاشی په مانا دی، په سرفانو (بزګرانو) کې داسې کوم شخص پیدا نه شو، چې په تاریخ کې نوم ستر یاد شي، هغوی باغیان معرفي کیدل؛ خو همدغه خلک وه، چې خواري یې کوله، د تولید په چارو کې یې کار کاوه، د همدوی په خواری باندې فیوډالیزم ولاړ وه، دا د تاریخ جبر دی، چې سرفانو کوم کلتور منځته راوړ، په هماغه کلتور کې سپک او حقیر شول، کلیسا، باغونه، شعر و ادب، رقص و موسیقي، دا ټول د همدوی په خواری باندې رامنځته شوي وه؛ خو دوی به کې بې برخې وه، په کلیسا کې د هغوی درجه تر ټول ټیټه وه، په شعر او شاعری کې هغوی باندې مسخرې کیدلې او د تاریخ په کتابونو کې د هغوی هیڅ ذکر نه کیده.

خو، داسې هم نه، چې سرف دې د ټول ظلم د بار وړونکی وي، په تاریخ کې د هغوی بغاوتونه هم ثبت شوي دي، چې کله، کله هغوی د فیوډالیزم او د هغه د سختیو په مقابل کې کړي دي، د څوارلسمې زیږدي پیړی پورې په لویدیځه اروپا کې هغوی د بغاوتونو یوه سلسله رامنځته کړې وه، د ۱۳۲۳ ز کال څخه تر ۱۳۲۷ ز کال پورې په فلاندرس، په ۱۳۵۸ ز کال کې په پاریس او په ۱۳۸۱ ز کال کې په لویدیځه انګلیسا کې بغاوتونه شوي دي، په هسپانیه او جرمني کې هم بغاوتونه شوي وه، په اتلسمه ز پیړی کې په روسیه کې د پګاشوف په مشری باندې سرفانو یو ستر بغاوت وکړ، په داسې حال کې چې دغه بغاوتونه په سختی سره وځپل شول؛ خو دا ثابته شوه، چې په سرفانو(بزګرانو) کې د ظلم او بې انصافی ضد شعور موجود وه او دا ویل درست نه دي، چې سرفان یوازې جاهل او وحشي خلک وه او د خپلو نظامونو نه مطمن وه.

امتیازات او مراعات

د فیوډالي نظام یو مهم خصوصیت په ټولنه کې د طبقاتي توپیر ساتل او قوي کول وه، دغه طبقاتي توپیر به په خاصو علامو او نښو سره کیده او دغه علامې او نښې د لوړې طبقې د خلکو سره موجودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وې، مثلاً، د وسلو د اینسودو اجازه یوازې امرینو ته وه، په اس باندې سپریدل او وسله په لاس جنګ کول هم یوازې د امرینو کار وه، ددې یوازینۍ وجه دا وه، چې په دغه وخت کې وسله دومره قیمته وه، چې اخیستل یې حتی د امرینو لپاره ستونزمنه وه؛ ځکه نو دا د امرینو یو امتیاز شو او بیا قانون هم ومنل شو، سربیره پر دې د توپیر د ساتلو لپاره نائټ، امیر او ځمکوال لپاره کرنه هم رامنځته شوه، د دوی لپاره په لاسونو باندې کار او خواري کول منع شول، ددې لپاره، چې په ټولنه کې طبقاتي توپیر موجود وي.

د ځمکوالو د برترۍ او اقتدار لپاره دا حق هم ځمکوالو ته ورکول شو، چې خپل رعیت ته سزا ورکړي، په دې سزاګانو کې موږ ته ډېر سختې سزاګانې مخې ته راځي، لکه، د بدن د کومې برخې داغول، په دروغو ویلو باندې د ګرمې اوسپنې کیښودل، د جسم د ځینو برخو پریکول، مسخ کول، د لاس، پښې او پوزې پریکول، د سترګو ویستل، د ښځو د قاتل ژوندي ښخول، شامل وه، ددې سزاګانو په وجه سرف او عام خلک په بشپړ ډول د خپل بادار د رحم غوښتونکي وه.

سزاګانې ځکه دومره سختې وې، چې مفلس او غریبو سرفانو به د خپل ژوند د بقا لپاره غلا کوله، د جرم د پټولو لپاره یې دروغ هم ویل، په غصه کې د راتلو په وخت کې به یې توهین امیزه کلمات ویل، د دوی د دغو غصو د له منځه وړلو یوازینۍ لار هغوی ته د سختې سزا ورکول وه، چې د هغې په وجه دوی غلې کړي او نورو ته عبرت شي.

نائټ Knight:

په فیوډالي ټولنه کې درې طبقې ډېرې مهمې وې، عبادت کوونکي، جنګ کوونکي او کار کوونکي. په دې دریو طبقو کې مهمه طبقه جنګ کوونکې طبقه وه؛ ځکه چې د دوی سره قوت او دولت وه، جنګ د ځمکې د ساتلو لپاره هم کیده او د نورو د ځمکې نیولو لپاره هم کیده؛ ځکه نو په دې وخت کې جنګ یو مسلک وګرځیده، جنګ داسې یو باعزته او لوړ مسلک شو، چې د هغې په ذریعه کیدای شو، چې یو شخص خپل صلاحیت ښکاره کړي، د جګړې فن زده کول په ټولنه کې د احترام وړ وګرځیده، په همدې لحاظ په منځنیو پیړیو کې د نائټونو مختلفې سلسلې منځته راغلې.

د نائټونو مختلفې سلسلې د عزت او وقار سترې نښې وګرځیدې، د نائټونو په مختلفو سلسلو کې د فیوډالو کورنیو هلکانو ځانونه داخلول پیل کړل، زیاتره وخت به د کورنیو مشرانو ځوانانو دغه کار ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس اچوه؛ څکه هغه کولای شول، چې ددغه کار ټول مصارف برداشت کړي، د نائټ روزل به د اوو یا اتو کلونو په عمر کې پیل کیدل، په دې عمر کې به هغه په دربار کې د خدمتګار په حیثت اوسیده، د یوولسو څخه تر څوارلسو کلونو په عمر کې به هغه د څمکوال سره وه، په دې مرحله کې به هغه ته د جنګ زده کړه ورکول کیده، هغه به په مختلف ډوله لوبو کې ګډون کاوه، کله به چې د نائټ د برابرولو ټول مراحل پای ته ورسیدل؛ نو ځانګړي مراسم به یې سرته رسول. د نائټونو لپاره به ځانګړی لباس وه، په دې لباس کې سپینه چپنه ،یو ډول سور رنګه ټوکر، او تور کوټ وه، دغه درې علامې د کار د پاکوالي، د خدای لپاره د وینې ورکولو او د مرګ لپاره د تیار اوسیدلو نښې وې.

د نائټ د مراسمو د اداکولو نه مخکې به نائټ ټوله شپه په کلیسا کې په عبادت باندې تیروله، بیا به یې مقدس میز باندې په داسې حال کې راوسته، چې پروت به ، او توره به یې په غاړه باندې ورته ایښې وه، دلته پادري به توره لیرې کړه او بیرته به یې ورکړه، وروسته به پادري د هغه (نائټ) بادار ته ورته او ځانګړې خولۍ به یې ورته په سر کوله، هلته به یې دا پوښتنه ورنه کوله، ولې غواړې، چې نائټ شي؟ د هغه د ځواب نه ورسته به یې هغه ته هغه ځانګړی لباس په تن کاوه، وسله به یې ورکوله او د خوشالۍ پروګرام به یې جوړاوه.

کله، چې نائټ کیدل یو امتیاز شو؛ نو د هغه د محدودولو کوښښونه پیل شول، تر څو دغه امتیاز د څو ځانګړو خلکو سره پاتې شي، ددې لپاره په دیارلسمه میلادي پیړۍ کې دا اصول رامنځته شول، چې هغه څوک نائټ جوړیدای شي، چې پلار یې نائټ تیر شوی وي، په دې ډول دا هم میراثي وګرځول شو. ۱۱۸۹ ز کال کې دا قانون رامنځته شو، چې د سرفانو ځامن نه شي کولای، چې نائټ شي، ددې قوانینو څخه دا مالومیږي، چې د امرینو او لویو ځمکوالو نه علاوه، د نورو طبقو خلکو هم کولای شول، چې دې مسلک ته د خپل صلاحیت پواسطه داخل شي.

نائټ د خپل ژوند او دې عمل د لوړ معیار د راوستلو لپاره ډیر زیات ټرونونه کول. هغه به د داسې خبرو او الفاظو څخه، خپل ځان ساته، چې په هغه کې به خوند او تفریح وه، لکه ښه ډول شراب څښل، جنسي اړیکې، لوبې او لباس یې، ارامه بستره، رقص، موسیقي او نور. په هغوی باندې زیات زور د ښځو د عزت ساتلو وه، د هغوی د ساتلو لپاره به یې خپل ځان قرباني کاوه، که چا به د هغه خلاف ورزي وکړه؛ نو په پایله کې به یې، د نائټ سره د هغه شخص عزت او وقار هم پای ته رسیده، نائټ به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مظلومو لپاره هم جګړه کوله او د هغوی د حق ساتنه به يې کوله، د نائټ لپاره د عزت مرګ هغه وه، چې د جنګ په ميدان کې دې مړ شوی وي.

نائټونو ته هغه وخت عروج حاصل شو، چې صليبي جګړې پيل شوې؛ ځکه دا جګړې د هغوی لپاره مذهبي رنګ درلود او جګړه کولو کې ورته ثواب؟ وه؛ مګر ددې نه بغير به يې هم تل جنګ او جګړې کولې، د جنګ کولو لپاره يې ځانګړي شرايط درلودل، مثلا هغه جګړې، چې د لينټ[1] (lent) موسم کې يې کولې، کومې چې د ايسټر[2] نه مخکې وي، يا به کله، چې فصلونه تيار شول، د رخصتيو په ورځو کې، د هرې هفتې د چهارشنبې څخه تر د دوشنبې د شپې د سهار پورې به دوی جګړه نه کوله، د سولې موده به يې ۸۰ ورځې وه.

که نائټ به په جګړه کې ونيول شو؛ نو تاوان به يې ورکاوه، دلته به هم طبقاتي توپير مراعت کيده، غريب فوځيان به قتل کيدل؛ ځکه د تاوان ورکولو وس نه درلود، د امرينو او نائټونو څخه به يې تاوان اخيسته، يو نائټ به يې په دې ضمانت باندې پريښوده، چې د تاوان پيسې به راوړي او بيرته به راځي، زياتره وخت به يې خپله وعده پوره کوله، د بند په وخت به يې د تاوان د ورکولو پورې، د کوربه حثيت درلود، ښکار يې کولای شو، دعوت ته تللی شو؛ مګر د تښتيدلو کوښښ به يې نه کاوه.

کله به چې، جګړه نه وه ؛ نو دوی به په ټورنامنټونو کې برخه اخيسته، هلته به د دوه نائټونو تر منځ د تورې او نيزې جګړه کيده.

د نائټ فوځي زوال هغه وخت پيل شو، کله چې د بارودو استعمال پيل شو؛ ځکه توپک او توپ د ليرې ځای څخه هدف ويشتلای شو، اوس نو جنګ د عزت او وقار وسيله نه وه، د توپک او توپ منځته راتګ د نائټ په تکړه توب او زړورتيا باندې لوی داغ ولګوه؛ ځکه هغه په اس باندې سور سره جګړه کول، يوه زړورتيا ګڼله، د بارودو منځته راتګ د پاچاهانو طاقت هم زيات کړ؛ ځکه ددې وروسته د لويوځمکوالو کلاګاني او کورونه د توپونو سره په مقابله کې وه او نائټ نه شو کولای، چې د توپ دفاع وکړي؛ ځکه نو د لويوځمکوالو پر ځان مطلق العنان او قوي حاکمان رامنځته شول، هغوی نائټونه له منځه يوړل او مرکزي حکومت يې پياوړی کړ.

---

[1] د عيسويانو څلويښت ورځنی روژه، چې د ايسټر(د عيسويانو اختر) څخه مخکې يې نيسي.
[2] د عيسويانو اختر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لويو فیوډالانو د اوسېدو ځایونه

په فیوډالي نظام کې، تر ټول مهم اشخاص لوی ځمکوال وه، د هغوی د اوسیدو د ځای څخه د هغوی خصوصیات په ښه ډول مالومیږي، د یو خوا نه هغوی، ډېر پیاوړي وه او د سرفانو(بزګر) پوره واک به یې په لاس کې وه، بل خوا به یې هغه سرپرست او ساتونکی هم وه. په منځنیو پیړیو کې، چې لویو ځمکوالو کوم ډول ژوند درلود، د هغې نخشه په دې ډول ده، د لوی ځمکوال د پیاوړتیا او دولت تر ټولو ستره نښه د هغه د اوسیدو ځای وه، شاوخوا به یې خندق ویستی وه او محفوظ به وه، دده دې کلا به هغه د نورو خلکو څخه لوړ معرفي کاوه، کله به، چې خلک د هغه سره د لیدو لپاره ورتلل، په لار کې اچول شوي ممانعتونه به یې لیرې کول؛ نو په دې سره به د خپل بادار د قوت او طاقت ښه اندازه ورته مالومیده او کله به چې دغه ټول ممانعتونه پای ته ورسیدل او خپل بادار ته به ورسید؛ نو د بریالیتوب احساس به یې کاه، چې د ستونزو ډکه لار یې وهلې او بریالی شوی دی.

د کلا په برجونو باندې به پیره وه، تلونکو او راتلونکو کسانو باندې به نظر ساتل کیده، د دوی (پیره دارانو) اغیز به په میلمنو باندې هم وه او هم هغه چا چې به پیره دار ته د لیرې ځای څخه کتل؛ نو داسې احساس به یې کاوه، چې زه یې د نظر لاندې نیولی یم؛ ځکه د هغوی په ذهن کې به یې بادار انځوریده، د کلا دیوالونو د بیرون او دننه خلکو تر منځ د توپیر ښکارندوی وه، هغه خلک، چې د دیوالونو څخه به دننه وه، هغوی به د خپل بادار سره ځان ډېر نږدې احساساوه او هغه خلک، چې د دیوال څخه بیرون وه، هغوی به دغه فاصله د خپل بادار او ځان تر منځ ډېره لویه احساسوله.

کلا ته هر چا ددې اجازه نه درلوده، چې داخل شي، یوازې هغه خلک راتلل، چې هغوی ته اجازه ورکول کیده او اجازه به هغه چا ته هم ورکول کیده، چې د ځانګړي اهمیت خاوند به وه، د شپې به یې د کلا دروازه قفل کوله او په دې ډول د بیرون خلکو سره به د دننه خلکو اړیکه پرې کیده، په دې کلا کې به د هغو خلکو لپاره ځمکتلي(زیرزمیني) وې، چا، چې به د بادار د امر مخالفت کړی وه یا به تورن پیژندل شوی وه، ځمکتلي ددې لپاره وه، چې دوی د لوړتیا څخه ځوړتیا ته غورځیدلي دي.

په کلا کې به د هر چا لپاره ځانګړی ځای وه او په خاصو حدودو کې به یې خپلې دندې سرته رسولې، د کلا ځینو ځایونو ته به د ځمکوال خاص خلک تلل راتلل، ددې حدودو د جوړولو سره، هغه ځایونه، چې د نورو لپاره یې ورتګ منعه وه، دا فکر ورسره پیداکیده، چې هلته څه روان دي؟ دغه رازونو به د خلکو په زړونو کې ویره پیداکوله او د خپل ځان د درجې احساس به هم ورته کیده، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه درجه کومه او چیرته ده؟.

د کلا شاوخوا به د ځمکوال او فیوډالي نظام ځیني خصوصیات بیانول، مثلا، برج چې د پیاوړتیا نښه وه، دا د فتحې، لوړوالي او ساتنې نښه وه، چې د برج څخه به ټول کلی کنترولیده، دلته به د ځمکې په اړه خبرې هم کیدې او د کلا دفاع به د همدغه برج پواسطه کیده.

په کلا کې به یو ستر هال موجود وه او ډېر اهمیت درلود؛ ځکه دغه هال د ټولنیزو غونډو د جوړیدو ځای وه، دلته به ځمکوال خپل ملګري، میلمانه او نور خلک د لیدو لپاره رابلل، هلته په کیناستو سره به یې د ځمکې په اړه مهمې پریکړې کولې او همدلته به ځمکوال ته د بیرون احوال هم اوریدل کیده، هال به د عدالت خونه وه، دلته به ځمکوال د مجرمانو د سزاګانو پریکړې هم کولې، همدلته به دعوتونه جوړیدل او د رقص او موسیقی لپاره به یې محفلونه جوړول.

هال یو لوی او پراخه ځای وه، ډېرې زیاتې دروازې به یې درلودې؛ تر څو خلک په اسانی سره هال ته داخل شي، د هال د پرخوالي څخه به د ځمکوال شخصیت هم مالومیده او هم دا مالومیده، چې ځمکوال په زړه کې د هر چا لپاره ځای لري، په هال کې به چې خلک راټولیدل؛ نو د هغوی او د بادار تر منځ به یې اړیکې ټینګیدې او په دې وجه به د وفادارۍ جذبات نور هم پیاړوي کیدل.

په کلا به نورې خونې هم وې، چې بادار به ترې په شخصي ډول استفاده کوله، کله به یې یوازیتوب نه خوښیده؛ نو خپل وخت به یې د لیدونکو او ملازمینو سره تیراوه.

په کلا کې به تل میلمنو ته ښه راغلاست ویل کیده؛ ځکه په دې سره د ځمکوال د زړه پراخوالی او لوی شان وشوکت ښکاره کیده، د میلمنو سره به ډېر په عاجزۍ سره چلند کیده، ددې لپاره، کله چې دوی خپلو ځایونو ته ولاړ شي؛ نو د ځمکوال صفت وکړي او په دې سره د ځمکوال شهرت زیات شي، کوم میلمانه به، چې د لوړو کورنیو سره تړلي وه، هغوی به د ځمکوال سره یو ځای ډوډۍ خوړه.

بادار به په ټولنیزو او کلتوري کارونو کې ګډون کاوه او دې کارونو ته به یې زیاته توجه کوله، د خپل کور او نور اړوندو کسانو ټولې اړتیاوې به همده پوره کولې، کله به چې ښکار ته ووت؛ نو خپل ملګري او دوستان به یې هم د ځان سره بوتلل، د تفریح لپاره به یې په نورو باندې جسماني ورزش او د جنګ مقابلې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويو ځمکوالو به د خپلې کورنۍ شجره ساتله، کومه به چې کوم مشهور شخصيت ته رسيده، ښځو ته په دې شجرو کې هيڅ اهميت نه ورکول کيده، لويو ځمکوالو به يو د بل سره جنګ، جګړې هم کولې، دغې جګړې به زياتره وخت د عزت او وقار لپاره وې؛ ځکه، نو دغه جګړې به اکثره وخت د په اوږدو جګړو باندې اوښتې.

د ښځو حيثيت

د اروپا په فيوډالي ټولنه کې د ښځو حيثيت ډېر ټيټ او وروسته پاتې وه، ددې وجه دا وه، چې ښځه د ګناهونو او بديو بنسټ اېښودونکې ګڼل کيده، عام فکر دا وه، چې ښځه سړي د ګناه خوا ته بوځي، د يوې نيکې ښځې لپاره دا ضروري وه، چې، خپل لباس، حرکات، سکنات او د خبرو کولو زيات خيال وساتي او داسې کومه خبره ونکړي، چې د هغې په وجه د سړيو جذبات راوپارېږي، د سړيو جذبات به هغه وخت راپورته کيدل، چې د ښځې د جسم کوم بربنډ ځای به يې وليده؛ ځکه نو ښځو ته دا توصيه کيده، چې خپل جسم بايد پټ وساتي، همدا وجه وه، چې په منځنيو پيړيو کې د ښځو عورت بلکل پټ وه ا وداسې لباس به يې اغوسته، چې د جسم کومه برخه يې ترې ښکاره نه شي، ښځو ته ويل کيدل، چې په لوړ غږ بايد خبرې ونکړي، په زوره ونه خاندي او نه د چاسره ټوکې وکړي؛ ځکه که دوی دا کار وکړي؛ نو ددې مطلب دا شو، چې په دوی کې هيڅ شرم، حيا او وفا نشته.

نوی فيشن خپلول يا ميک اپ کول او خپل ځان ښه جوړول، د ښځو لپاره عيب ګڼل کيده؛ ځکه په دې سره، فکر کيده، چې دغه ښځه نورو ته د ګناه دعوت ورکوي، د خاوند ښځې ته دا امر شوی وه، چې د ډوډۍ د خوړلو نه وروسته بايد خپلې بسترې ته ولاړه شي او هلته بايد يا عبادت وکړي يا هم کوم مذهبي کتاب ولولي.

په فيوډاله کورنۍ کې دا د ښځو ذمه واري وه، چې ماشومان وزيږوي، د هغوی پالنه وکړي او د هغه نه بغير د کور په کارونو کې مصرفه شي، ډوډۍ پخه کړي او کالي ووينځي، مستې، پنير او بير تيار کړي، که چيرته به يې خاوند په جګړه کې اسير شو؛ نو دا يې د ښځې ذمه واري وه، چې د تاوان لپاره يې پيسې جمع کړي، که خاوند به يې بې وارثه مړ شو؛ نو ښځه به يې د ميراث وړونکې وه؛ خو دې ښځو به ژر بل واده کاوه؛ ځکه، چې د مال او جائداد ساتنه د سړي څخه بل چا نه شوه کولای، پاچا به خپله د کونډې ښځې لپاره د خاوند په پيداکولو کې ليوالتيا ښودله، ددې لپاره چې هغې ته داسې خاوند پيداکړي، چې ډېر ښه فوځي خدمت وکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځو لپاره دا ډېره ضروري وه، چې په عزت او پرده کې پاتې شي او د ناوړه جنسي اړيکو څخه ځان وساتي، سړی د جنسي اړيکو په نيولو کې ازاد وه او کولای يې شول، چې د څو انجونو سره ناوړه جنسي اړيکې ولري، په دې وجه به يې د ناجائزه اولاد شمير ډېر زيات وه، د انجونو داسې روزنه کيده، چې په راتلونکې کې يوه ښه ميرمن ترې جوړه شي، که اړتيا به ليدل کيده؛ نو دوی ته به څه ناڅه ليکل او لوستل هم ورزده کيدل.

هلکان او زده کړې

د لويو ځمکوالو ځامنو به د تعليم د لاسته راوړلو سره کومه ليوالتيا نه لرله او زياتره به بې تعليمه وه؛ ځکه، په منځنيو پېړيو کې پوهو او باسواده خلکو ته په ټيټ نظر کتل کيدل[1] او دا ددې لپاره، چې د هغه(د ځمکوال د زوی) د حساب او کتاب لپاره ملازم موجود وه؛ نو ځکه هغه اړتيا نه درلوده، چې علم لاسته راوړي، ځکه چې هر څه ملازم سرته رسول، څرنګه چې په ټولنه هغه شخص ټولنيز حيثيت درلود، د چا سره، چې ځمکه او دولت وه؛ ځکه، نو ځوانو هلکانو د جګړې د مهارتونو په زده کولو کې زياته ليوالتيا درلوده، د وسلو استعمال د هغه لپاره د علم د لاسته راوړلو نه زيات اهميت درلود، علم او پوهې ته په سپکه سترګه کتل کيدل؛ ځکه هغوی فکر کاوه، چې علم او پوهه خلک د سستی او بزدلی په لور بوځي.

د فيوډالي کورنۍ د هلکانو لپاره دا ډېره اړينه وه، چې هغوی نظم، ادب، اداب او د خپلې طبقې د خصوصياتو څخه باخبره وي، تر څو په دې سره، هغه خپل شخصيت په ټولنه کې په ښه ډول سره وښيي او د وياړ سبب يې شي.

د فيوډالي نظام خصوصيات

ددې نظام مشر يا سردار پاچا وه، پاچا به خپل روحاني طاقت نيغ په نيغه د خدای څخه اخيسته، ددې طاقت په درلودلو سره به، هغه د نورو ډېرو لويو ځمکوالو څخه برتر پيژندل کيده، کليسا به هغه ته الهي قوت او فيوډالانو به قانوني او فوځي طاقت ورکاوه، پاچا به د نورو فيوډالانو څخه لوړ وه؛ ځکه، نو د پاچا او نورو فيوډالانو تر منځ به د سياسي برترۍ لپاره جګړې کيدې، فيوډالانو ته د يو پاچاه اړتيا وه؛ ځکه فيوډالان به يو د بل سره په جګړو اخته وه او يو د بل سره به يې زياته کينه او حسد کاوه، پاچا به د

[1] ستاسو بايد دلته يوې خبرې ته پام وي، چې دغه نظر يوازې په اروپا کې موجود وه، په منځنيو پېړيو په ختيځ کې لوړ اسلامي تمدن موجوده وه. (ژباړن).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان لپاره دا خوښوله، چې د هغه په وفادارۍ دې باور وشي او فيوډالان دې د هغه په ازادۍ کې لاس وهنه نه کوي؛ ځکه، نو هغه د سکو په جوړولو کې ازاد وه، د ترونو په لاسليک کولو کې هم ازاد وه او که به اړتيا پيښه شوه؛ نو جګړه به يې هم کوله.

فيوډاليزم هغه وخت کمزورى شو، کله چې په څورالسمه زيږدي پيړۍ کې قحطي، طاعون او نورو افتونو په وجه په ملک کې د خلکو نفوس کم شو او په ځمکو کې کار کوونکي په ډېر مشکل سره پيداکيدل، په دې وخت کې ستر، ستر جنګونه هم وشول، سل کلن جنګ، د ګلابو جګړه[1]، په فرانسه، جرمني او ايټاليا کې جګړې وشوې، دې جګړو په اقتصادي او فوځي توګه فيوډالان بيخي کمزوري کړل.

د فيوډالانو کمزروي، هغه وخت هم پيل شوه، چې ځمکې يې په ټيکه باندې ورکول پيل کړل، ټيکه دارانو به د ځمکو ساتنه هم کوله او د ګټې د لاسته راوړلو لپاره يې په ځمکو کې کار هم کاوه، په دې ډول هغوى د پيسو جمع کول پيل کړل، د دوى څخه سوداګره طبقه رامنځته شوه، دوى به ځمکې اخيستې او توليد به يې په ښارونو کې خرڅوه، په دې سره ښارونه بيا د اهميت وړ وګرځيدل.

په اروپا کې د روم د زوال نه وروسته د ښارونو زوال پيل شو، فيوډالانو ښارونه پرېښودل او کليو ته ولاړل، په دې د ښارونو ابادي کمه شوه، په يوولسمه پيړۍ کې يوولس فيصده خلک په ښارونو کې اوسيدل، په دولسمه پيړۍ د لندن په ښار کې شل زره خلک اوسيدل، روم، چې د رومي امپراتورۍ پلازمينه وه، په کنډواله باندې بدل شوى وه او د ګندګۍ لپاره ډېر مشهور وه، ټول ښارونه ګنده شوي وه، سوداګرو به خپل سامان په سړکونو او کوڅو کې د پلورولو لپاره ايښوده.

په ښار کې د لاسي کارونو او هنرمندانو اتحاديي جوړې شوې وې، دوى به خپل کارونه کنټرولول، په څورالسمه او پنځلسمه ميلادي پيړۍ کې دغه اتحاديي په سياسي قوتونو باندې بدلې شوې، دا د هغوى لپاره په ګټه وه، چې په حالاتو کې کومه تبديلي رامنځته نه شي او د صعنت او هنر تر منځ کومه مقابله هم ونه شي؛ ځکه په نويو اختراعاتو سره د هغوى په امدن باندې يې تاثير درلوده، هنرمندانو يو په جرمني کې يو شخص ددې لپاره وواژه، چې هغه د اوبدلو کارګاه جوړه کړې وه.

په دې دوره کې په ټولنه باندې د مذهب پوره واک وه، د کليسا اهميت ځکه زيات وه، چې اروپا يې عيسايي کړې وه، ددې مذهبي احترام نښه کليسا وه، چې لويو، لويو پاچاهانو او فيوډالانو جوړې کړې

[1] War of Roses

(c) ketabton.com: The Digital Library

وې، ۱۰۵۰ نه تر ۱۳۵۰ کلونو پورې په فرانسه کې ۸۰ لويي کليساوې او ۵۰۰ کوچنۍ کليساوې جوړې شوې وې، په دې هغه کوچنۍ کليساوې شاملې نه دي، چې شمير يې زرګونو ته رسيده، حاکمې طبقې به د کليسا سره مرسته کوله، تحفې او ځمکې به يې ورکولې؛ ځکه، نو کليسا ډېره قوي ادره وه او کليسا به د حکومت ملاتړ هم کاوه.

په ديارلسمه پيړۍ کې د انګيزسيون[1] محکمه رامنځته شوه، هغه کسانو به، چې د کليسا څخه بغاوت کاوه، يا به يې د کليسا د زده کړو په غلط ډول تفسير کاوه، دغسې کسان به د تشدد، سزا او ډار په واسطه غلې کيدل او ختمول به يې، دې ادارې (انګيزسيون) به د نويو خيالاتو او افکارو سره دښمنی کوله او په هغوی باندې به يې بنديز لګوه، دغه حالت د فيوډالانو لپاره په حقه وه؛ ځکه د نويو نظرياتو په نه موجوديت کې به د هغوی سره چا مقابله نه شوه کولای.

د منځنيو پيړيو فيوډاله ټولنه اوس هم د ځينو مؤرخينو لپاره زړه راښکونکې او رومانوي حيثيت لري، د ډېرې زياتې مودې لپاره دغه نظام په قوت سره حکومت وکړ او داسې نظام يې رامنځته کړی وه، چې په ټولنه کې طبقاتي سيستم موجود وه، د يو شخص لپاره د يوې طبقې نه بلې طبقې ته تګ ډېر ستونزمن وه، پيدائښت او کورنۍ په ټولنه د ټولنيز حيثيت تعين کاوه؛ ځکه، نو ددغه حالت څخه به مطمن وه، په دې وخت طبقاتي جګړې دومره نه وې، خلک د خپل ژوند نه مطمن وه، د پرمختګ خواهشات نه وه؛ ځکه، نو ټولنه په يو ځای ولاړه او ارامه وه.

په کليو کې اوسيدونکو خلکو طبعي ژوند درلود، د ځمکې سره يې اړيکې درلودې؛ ځکه، نو ځان يې د طبيعت يو برخه ګڼله، مذهب هغوی ته دا پوهه ورکړې وه، چې دغه نړۍ فاني ده، دولت او شهرت تلونکی او راتلونکی وه؛ ځکه، نو د هغوی لپاره کوښښ کول بې ځايه وه.

مګر، د فيوډاليزم دغه نظام په خپل حال پاتې نشو، تغيراتو او بدلونونو ددې نظام په قوي ديوالونو کې درزونه رامنځته کړل، د خيتې څخه يې يو بل نظام وزيږيد او بالاخر دې نظام ته يې د پای ټکی کيښود.

حوالې:

[1] inquisition

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډاليزم (جاګيرداري)

۱- ويل ډورانټ، ۵۵۲، ۵۳، ۵۸، ۶۰ مخونه.

۲- ايف، ايل، ګان شوپ، فيوډاليزم، ۴۷مخ.

۳- جان کرچ لي، فيوډاليزم، ۲۵، ۲۷ مخونه،

۴- سي بروک، Europe in the Central ages

۵- مارک بلوخ، ۳۲۰، ۲۱، ۸ مخونه.

۶- Georges Duby, A history of Private Life

۷- مبارک علي، تاريخ او انقلاب.

۸- هربنس مکهيا، Perspective of Medieval History, vikas Delhi 1993

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فيوډاليزم زوال

تاريخي عمل په يو ځای کې نه ودريږي، ژوند کې تغيرات راځي، ژوند د بدلونونو غوښتونکی دی، اداري او روايتونه خپل ځان په دې حالاتو کې اچوي؛ مګر، يو داسې مرحله راشي، چې د هغوی پاتې کيدل نور پای ته رسيږي، فيوډاليزم د اتلسمې ميلادي پيړۍ پورې پاتې شو؛ خو، کله چې صعنتي او ټکنالوژيکي کشفيات وشول او تغيرات په کې راغلل، په فيوډاليزم کې هم درزونه رامنځته شول.

په اروپا کې فيوډاليزم په دريو طريقو سره زوال وموند، يو د لاندې طبقې څخه پورته خواته ټولنيز تغيرات او د هغې په پايله کې اصلاحات رامنځته کيدل، دويم د انقلابي اقداماتو په ذريعه او دريم ډول د حاکمې طبقې لخوا د پورته خوانه اصلاحات رامنځته کيدل، چې په پايله کې نظام بدليږي.

د ټولنې د تبديلی دوه مهمې ذريعې وي، يو د اصلاحاتو په واسطه د ټولنې نظام کې تغيرات راځي، که پخوانی نظام د اصلاحاتو سره مخالفت کوي؛ نو د تشدد او انقلاب په ذريعه يې پای ته رسوي، د اصلاحاتو په ذريعه پرمختګ په ارتقايي ډول وي؛ مګر انقلاب په چټکی سره تغيرات منځته راوړي او پخوانی نظام د بيخه وباسي.

د بحث وړ خبره داده، چې ايا د انقلاب په ذريعه انقلاب ښه دی؟ ايا د اصلاحاتو په ذريعه ټولنه کې تغيرات راتلای شي او د خپل تير سره خو اړيکې په چټک ډول نه شلوي؟، انقلاب په ډير چټک ډول د اوس او تير وخت سره اړيکې شلوي، د انقلاب نه وروسته که په فوري ډول حکومت جوړ نه شي؛ نو په ټولنه کې ګډوډۍ رامنځته کيږي،کله چې، د اصلاحاتو ټولې لارې په بندې شي، په دې وخت کې انقلاب وروستی لار ده.

د اروپايي فيوډاليزم زوال موږ، په انګلستان، فرانسه او جرمني کې تر مطالعې لاندې نيسو؛ ځکه، په دې دريواړو هيوادو کې، د زوال لارې او حالات بدل وه.

انګلستان

په انګلستان فيوډاليزم ډيرې ژورې ريښې درلودې، د فيوډالانو او پاچاهان ترمنځ به تل شخړې موجودې وې، پاچا به کوښښ کاوه، چې دفيوډالانو واک کم کړي او خپل مطلق العنان واک رامنځته کړي؛ خو، فيوډالانو کوښښ کاوه، چې خپله ازادي(خودمختاري) وساتي، ۱۲۱۵ ز کال کې د انګلستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچا جان او فيوډالانو تر منځ د مګنا کارټه[1] قانون لاسليک شو، په دې کې د پاچا او فيوډالانو اختيارات مالوم شوي وه؛ مګر کله، چې دستورټ د کورنۍ لومړي چارلس او پارلمان تر منځ کورنۍ جګړه (۱۶۴۲-۱۶۴۹ز) وشوه، دې جګړې د پاچا اختيارات او قوت کمزوری کړ او فيوډالانو په پارلمان کې زيات حاکميت تر لاسه کړ، ددې وروسته دا سوال ډېر مهم شو، چې د حکومت کولو واک د چا سره دی، پاچا که پارلمان سره؟.

د ۱۶۸۸ ز کال انقلاب او د ۱۶۸۹ ز کال د حقوقو لائحې د پاچا واکونه نور هم راکم کړل، په داسې حال کې، چې په دې سره د فيوډالانو حيثيت قوي شو؛ مګر، نورې طبقې په دې پوه شوې، چې کولای شي، د طاقت له خپل حقوق تر لاسه کړي.

په اوولسمه پيړۍ کې په انګلستان کې دوه مهم تغيرات منځته راغلل،يو زراعتي انقلاب وه، چې په دې سره فيوډالان نور هم قوي شول، دولت او سياسي واک يې تر لاسه کړ، دويم، ددې په پای کې صنعتي انقلاب رامنځته شو.

د انګلستان د فيوډالي نظام يو خاصيت دا وه، چې ځمکه په بشپړ ډول نه استعماليده، د يو فيوډال سره به ځمکه په يو ځای کې نه، بلکه په مختلفو ځايونو کې به وه؛ ځکه، نو په دې ځمکو کې به کرونده ډېره کمه کيده، بل مشکل دا وه، چې د يو ځای څخه بل ځای ته په تګ باندې به ، د بزګر زيات وخت مصرفيده، ځمکه به يې د ځينو فصلونو د کرلو څخه پرته پريښوده، څرنګه، چې فيوډالانو په خپله ټوله ځمکه باندې کرونده نه کوله؛ نو، ځکه به يې اجاره دار ته ورکوله، چې د هغوی څخه کوچني يومين[2] منځته راغلل، څرنګه چې دغه طبقه ځمکوال نه وه؛ نو، ځکه يې په ځمکو کې کرل کول او په خپل امدن کې زياتوالی راووست، په انګلستان کې دغه طبقه د يوې مهمي او ازادې طبقې په شکل منځته راغله.

په اوولسمه پيړۍ کې داسې ځيرنې پيل شوې، چې څنګه کولای شو، چې په زراعت کې پرمختګ رامنځته شي؟ په ۱۶۴۵ ز کال کې روبرټ ويسټرن داسې پايله لاسته راوړه، که داسې شيان ورکرل شي، چې رېښې ولري، لکه شلغم او نور؛ نو په دې سره د ځمکې زرخيزي پای ته نه رسيږي، يوه بله طريقه هم وړاندې شوې وه.

---

[1] Magna Carta

[2] Yeoman(کوچنی زمیندار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زراعتي انقلاب د کرلو پخوانی طريقې بدلې کړې، د ځمکې اهميت د پخوا په پرتله نور هم زيات شو؛ ځکه د پارلمان د غړي کيدو لپاره د ځمکې د ملکيت درلودل ډېر مهم وه، د قضايي قوې د غړي کيدو لپاره هم د سل پونډو درلودل هم مهم وه، د چا سره چې دولت وه؛ نو هغوی د سياسي او ټولنيز قوت د لاسته راوړلو لپاره د ځمکو اخيستل پيل کړل، د ختيځ هند کمپنی مشر هم ځمکه واخيسته، تر څو ددې لارې سياست ته ولاړ شي، د کوچنيو ځمکوالو نه به ځمکه اخيسته، په دې کار سره به د هغوی په زړونو کې غم او غصه پيداکيده، اوس د سرفانو(بزګرانو) لپاره په کليو کې بيکاره ځايونه نه وه پاتې، د بزګرانو زياتره بې روزګار شول.

ددې تغيراتو په پايله کې د فيوډالانو سره دولت زيات شو؛ نو هغوی په کليو کې ښکلي ځايونه جوړ کړل، د دولت په زياتيدو سره د هغوی د ښکلا حس هم راويښ شو، هغوی اوس ميزونه او چوکی د فرانسي نه د ځان لپاره راغوښتي، د ايټالوي، فرانسوي او لاتيني ليکوالو کتابونه يې په خپلو خصوصي کتابتونونو کې ځای په ځای کول، خپلې حويلی يې ښايسته کولې، هغوی د فن، علم او ادب مشران وګرځيدل، د خپلو کليو څخه لاړل او ښارونو کې ميشت شول؛ بلکه ددې نه هم زيات، هغوی د اروپا د سياحت او ګرځيدلو شوق او حرص پيداکړ. ۱۷۸۵ ز کال کې څلويښت زره انګليسان په اروپا کې وګرځيدل، په خپلو کليوالو کورنو کې يې دعوتونه پيل کړل، په دې کورنو کې د ښارونو خلک ننوتل، دې کار د کلي او ښار کلتور سره نږدې کړ، د علم او ادب سره د هغوی د ميني مالومات د هغوی د هغه تقريرو او ليکنو څخه کيږي، چې هغوی به په کې د هومر، ورجل، هوريس او ملټن اشعار استعمالول، ليکل او لوستل به يې، د هغوی له وجې وه، چې شکسپير د نړۍ ستر شاعر شو.

ددې کلتوري کارونو تر څنګ، ښکار کول، منډه وهل او قمار وهل هم شامل وه، يو بزګر ته په ښکار کولو باندې بنديز وه، ددې لپار په ښکار کولو باندې قوانين جوړ شول، ددې قوانينو د ماتيدو په صورت کې به د هيواد نه د شړولو او نورې ډول، ډول سزاګاني ورکول کيدې.

په لومړيو د فيوډالانو سره د علم او تعليم دومره خيال نه وه، که د هغوی اولادونو به درس ويلی؛ نو د نورو خلکو د اولادنو سره يو ځای به يې ويلی؛ مګر، اوس د هغوی اولادونه د ښوونځي د تګ پر ځای په کور کې زده کړه کوله او نوی رواج رامنځته شو، په وروسته کې د هغوی لپاره جلا ښوونځي او پوهنتونونه رامنځته شول، پارلمان ته د تګ څخه مخکې به يې دوه کاله کالج لوسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قانون مطابق د جائداد حق د مشر ځوی سره وه؛ نو ، ځکه د کوچنيو ماشومانو لپاره فوځي خدمت، سیاست او د ديپلوماسی په ځايونو کې د کار کولو اجازه وه، د هغوی ځخه ځينو، صنعت او فنونو ته هم لاس ور اوږدوه.

د دولت زياتوالي د هغوی په ژوند باندې هم اغيزه درلوده، ملګرو ته قيمتي تحفې ورکول او انجونو ته قيمتي جهيز ورکول رواج شول، د دوی ددې کار په وجه د سوداګرو سره په اقتصادي لحاظ زياته مرسته وشوه، دوی به د فيوډالانو اړتياوې پوره کولې، په همدې دولت لاسته راوړلو سره پای دوی فيوډالانو ته ماتې ورکړه.

زراعتي انقلاب په بزګرانو باندې منفي اغيزې درلودې، په پخواني نظام کې بې روزګاري نه وه، ټولې کورنۍ به په کرونده کې کار کاوه؛ خو، اوس په نوي نظام کې ماشين د ډيرو کارونو ځای ونيوه، ددې په وجه په بزګرانو کې زيات خلک بې کاره شول، دوی د دندې د پيداکولو لپاره ښارونو ته مخه کړه، هلته د صنعت د پراختيا په وجه نوې، نوې فابريکې جوړې شوې وې، څرنګه چې صنعت کار ته په کم مزد باندې د مزدور اړتيا وه؛ ځکه، نو هغوی وزګارو بزګرانو ته په ښارونو کې ښه راغلاست ووايه، په کليو د خلکو په کميدو سره کلي شاړ شول او د ښارونو عروج پيل شو.

په صنعتي پرمختګ کې يوازې بورژوا طبقې ونډه نه درلوده، بلکه لويو ځمکوالو هم ددې څخه ګټه واخيسته، ځکه، د هغو ځمکوالو په ځمکو کې، چې کانونه وه، هغوی د قولې په وجه ډېره ګټه وکړه، ليکن، د ټوکرو(نساجي) په صنعت کې متوسطې طبقې زياته ونډه درلوده، دې دواړو طبقو د خپلو ګټو د ساتلو لپاره د سياسي واک د نيولو زيات کوښښ کاوه، ددې په پايله کې د پارلماني اصلاحات تحريکونه رامنځته شول، پيل په ۱۸۳۲ ز کال کې وشو، ددې کال د اصلاحاتو په پايله د ځمکې او دولت حيثيت مساوي شو.

دې تغيراتو په انګلستان کې فيوډالي نظام ته د پای ټکی کيښود، دې حالاتو فيوډالانو دا احساس ورکړ، چې د خپلې بقا لپاره بايد بورژوا طبقې ته ځينې امتيازات ورکړي، په دې سره، ورو،ورو هغوی د خپل نظام د امتيازاتو څخه لاس په سر شول او خپل ځان يې د حالاتو سره په يو قالب کې ځای په ځای کړ، په دې ډول په انګلستان کې د انقلاب مخه ونيول شوه، خپله بورژوا طبقې هم انقلاب نه غوښت او د اصلاحاتو په ذريعه يې د تغير راوستو ته ترجيح ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرانسه

په فرانسه کې د انګلستان برعکس د فیوډالیزم پای د اصلاحاتو په ذریعه ونشو، بلکه، د انقلاب په واسطه یې فیوډالیزم له منځه یووړ، ددې یوه وجه د دواړو هیوادونو د فیوډالي نظامونو په خصوصیاتو کې وه، په انګلستان کې فیوډالانو په سیاست او حکومت کې برخه اخیسته، لیکن په فرانسه کې حکومت کول د ریاست خلکو ته پریښودل شوي وه، ددې نه بغیر دوی په بورژوا طبقه کې واده نه کاوه او نه به یې خپل کوچني ماشومان سوداګرۍ ته پرېښوده، د انګلستان فیوډالان په کلیو کې اوسېدل او د خپل ځمکو د حالاتو څخه به خبرېدل، په فرانسه کې فیوډالان په ښارونو کې اوسېدل؛ ځکه، نو د ځمکو په اړه به کم خبرېدل، په دې وجه د انګلستان د فیوډالانو فکر او پوه د فرانسې د لویو ځمکوالو په اندازه زیاته پراخه وه، هغوی د پارلمان د کارونو نه خبرېدل او پوره ونډه به یې په کې اخیسته او د سیاست له لارې به یې خپل ګټې ساتلې، دوی زراعتي انقلاب کې هم زیاته ونډه درلوده، انګلیسي فیوډالانو به کروندګرو ساتله او د بزګرانو سره به یې اړیکې هم ساتلې.

فرانسوي فیوډالان په خپل طبقاتي غرور کې ډوب وه، هغوی نورو طبقو سره کومه اړیکه نه ساتله؛ ځکه، نو هغوی ته ددې مالومات نه کېده، چې خلک څه فکر لري او د هغوی غوښتنې څه دي؟.

په فرانسه کې فیوډالان په دوه طبقو باندې ویشل شوي وه، یو د تورې خاوندې وه، دوی د لومړنیو جرمني فاتحینو پورې ځان تړه، هغوی د خپل زور په واسطه ځمکې نیولې وې، دویمه طبقه هغه وه، چې دغه امتیاز یې د خپلو دندو په ذریعه تر لاسه کړی وه؛ ځکه، نو د هغوی درجه د تورې د خاوندانو څخه کمه وه.

په فرانسه کې لوی ځمکوال په دربار کې اوسېدل، دا د څلورم لویي د پالیسۍ په وجه وشول؛ ځکه، قوي فیوډالانو هر وخت د پاچا اختیارات او واک ته تاوان رسولای شو او لکه، چې به موقع په لاس ورغله؛ نو د پاچا په ضد به یې بغاوت هم کاوه؛ ځکه، نو د سازش او د هغوی د قوت د ماتولو لپاره یې هغوی د وارسا ماڼۍ ته راوغوښتل او دربار کې په اوسېدلو باندې یې مجبور کړل، ددې نه یې دوه ګټې وکړې، یو خو دوی د پاچا د نظر لاندې شول، دویم د هغوی مصارف دومره زیات شول، چې امدن یې نه شو کولای، چې پوره یې کړي، په دې وجه د هغوی مالي حالت د تل لپاره ډېر خراب شو او قرضونو کې ډوب شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دربار کې د اوسیدو په وجه د هغوی ازادي او خودمختاري پای ته ورسیده او د دربار ماحول په هغوی کې خوشالي او چاپلوسي پیدا کړه، د خپلو ځمکو نه لیرې شول او په دې ډول د هغوی اړیکې د ځمکې د او بزګر سره وشلیدې، هغوی د کلیو پر ځای په ښار کې د عیاشی په ژوند باندې اخته شول.

همدغه وجه وه، چې هغوی د خپل جائداد په اړه هیڅ مالومات نه درلودل، دا د فیوډالانو لپاره د بې عزتی خبره وه، چې څوک دې د هغوی سره د زراعت، کرلو یا فصلونو په اړه خبرې وکړي؛ ځکه، دا طبقه په ثقافتي ماحول کې اوسیده، دا د هغوی کار نه وه، بلکه د هغوی د ملازمانو دنده وه، یو ځل لویي موسیو دلو ته وویل، چې ډېر زیات قرضدار یې؛ نو هغه ورته وویل، چې زه به د خپلو کارکوونکو نه په دې اړه پوښتنه وکړم.

د زیاتو مصارفو په وجه ټول فیوډالان په قرضونو کې ډوب وه، په ژوند کې شان و شوکت ښودل او زیات مصارف کول د د امرینو عادت ګرځیدلی وه، ډیوک لازون په شپږویشت کلنی کې یو لک فرانکه پیسې مصرف کړې او شل لکه فرانکه قرضدار شو، یو بل امیر پرنس کونتي وه، د هغه شپږ لکه امدن وه، مګر تل به قرضدار وه، د ډیوک شوای د څوارلس میلیونو جائداد وه؛ خو دی هم لس میلیونه قرضدار وه، ډیوک اورلین په څلور اویا میلیونو قرض کې راګیر شوی وه.

په دې وخت هر هغه فیوډال به، چې قرضدار وه؛ نو فخر به یې پرې کاوه؛ ځکه د قرض پیسو به د هغه د مصارفو اندازه مالوموله او څوک به، چې څومره قرضدار وه، ددې مطلب دا وه، چې دی زیاتې پیسې مصرفوي، دا به د یو امیر لپاره ډېره د ویاړ خبره وه.

کله، چې لویو، لویو امیرانو په ځمکو کې دلچسپي نه درلوده؛ نو دې پایله شوه، چې دوی په خپلو لویو ځمکو کې کرونده نه کوله، هغه کوچني ځمکوال به چې په کلیو کې اوسیدل؛ نو هغوی به هم کوښښ کاوه، چې هغوی هم دربار ته لاره پیداکړي؛ ځکه، نو هغوی په خپلو ځمکو کې په کروندې باندې کمه توجه کوله، پایله دا شوه، چې دغه امرین به کله، کله دیوالي کیدل او د پاچا نه به یې غوښتنه کوله، چې د هغوی سره مرسته وکړي، د هغوی مرسته به د ملي خزانې(بانک) نه کیده؛ ځکه، نو هغه پیسې، چې باید په حکومت کولو او عوامو باندې باید مصرف شوې وای، د امرینو جیبونو ته تلې.

په وارسا مانی کې ددې امرینو ژوند په عیاشی کې تیریده، د ورځې دعوتونه، محفلونه، لوبې، تفریح او د دربار معاملې د هغوی د ژوند معمول ګرځیدلی وه، څرنګه چې وارسار شاهي ښار وه؛ ځکه، نو دا د نور هیواد سره په اړیکه کې نه وه، داسې جزیره ګرځیدلې وه، لکه بند ماحول کې چې ژوند کوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه (فيوډالانو) په بيله نړۍ کې ژوند کاوه، هغوی ته دا احساس نه کيده، چې هيواد د کومو حالاتو نه تيريږي او خلک د کومو ستونزو سره مخ دي، دې حالاتو ته په کتو سره يو لوی فيوډال په ۱۷۵۲ ز کال کې داسې ليکلي وه:

د لويو امرينو نسل دې ختم شي، دا هغه خلک دي، چې جائداد، دندې، واکونه او شان وشوکت د کومې خوارۍ نه بغير لاسته ورغلي دي ، دوی پرته د کوم زحمت او کوښښ څخه لوی خلک شوي دي، دا خلک نا اهله دي، زما ددې خلکو په اړه دا نظر دی، چې د سپيو دې د هغو وخت پورې ساتنه وشي، چې تر څو پورې په کې بدل نه وي راپيدا شوي، ددې وروسته دې د هغوی نسل ختم شي.

د امرينو ددې عياش ژوند په مقابل کې د بزګرانو او کرونده ګرو ژوند ډير وروسته پاتې وه، دوی د عبرت نمونه ګرځيدلي وه، کرونده ګر د مزدور په شان ژوند کاوه، چې فيوډالانو ته محتاج وه، بزګرانو ته اوس خالي ميدانونه او ځايونه نه وه، ځنګلونه يې بند کړي وه؛ ځکه، د ښکار حق يوازې د فيوډالانو سره وه.

فيوډالان د ټيکسونو نه معاف وه؛ ځکه، هغوی ټيکس ورکول د ځان بې عزتي ګڼله او ټول ټيکس به بزګرانو ورکوه، ددې ټيکسونو په ورکولو سره د بزګر سره يوازې شل فيصده امدن پاتې کيده، د بيګار په ډول به يې سړکونه او پلونه هم جوړول.

د قيمتۍ په وجه به ټيکس زياتيده، پخواني ټيکسونه، کوم به چې ليرې کړای شوي وه، هغه به يې بيرته لګول، په دې حالاتو سره به په خلکو کې د فيوډال نظام پر ضد جذبې راپاريدې، ددې خبرې پته په هغه وخت کې د يو چاپ شوي کتاب نه ښه مالوميدای شي، د هغه کتاب ليکوال، بوميسری وه او د کتاب نوم (د فيوډالي حقوقو خرابوالی) وه، په دې کتاب کې د هغوی ناانصافيو په اړه ليکل شوي وه، چې په هغه نظام کې موجودې وې؛ ځکه، نو فيوډالانو د کتاب سره زيات مخالفت وکړ.

د ۱۷۸۹ ز کال د فرانسې د انقلاب مرکز د پاريس ښار وه، په ۱۴ جولايي خلکو مظاهره وکړه او د باستيل کلا(زندان) يې ړنګ کړ او په ښار باندې يې خپله ولکه ټينګه کړه، ددې خبرونو په خبريدو سره په کليو کې بزګرانو د فيوډالانو پر ضد وسله وال پاڅون وکړ، هغوی د اوسيدو په هغو ځايونو باندې حملې وکړې، چې شاتو به يې ورته ويل او ټول هغه کاغذونه يې وسوزول، چې د هغوی (بزګرانو) پر ضد وه او هغه کاغذونه يې هم وسوزول، چې په دوی باندې پرې قرضونه ليکل شوي وه، په وخت ځينې فيوډالان ووژل شول، ددې پاڅون په پايله کې، د کليو څخه د فيوډاليزم د له منځه وړولو کار پيل شو، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت ملي اسمبلۍ غونډه وکړه، د اګست په څلورمه ۱۷۸۹ ز کال کې ملي اسمبلۍ د فيوډاليزم پای اعلان کړ، ټول فيوډالي ټيکسونه، قرضونه، بيګار او د شخصي خدمت حقونه يې ختم کړل، د ملي اسمبلۍ دغه اقدامات قانوني وه، په داسې حال کې، چې بزګرانو په خپله په عملي ډول دغه ناانصافيو ته د پای ټکی ايښی وه.

په هر صورت، ددې عمل په پايله کې، په فرانسه کې سترې ځمکوالی پای ته ورسيدې، د امرينو او د کليسا ځمکې يې ظبط کړې او ويې پلورلې او صنعت کارانو او بزګرانو واخيستلې، په دې ډول په فرانسه کې فيوډاليزم پای ته ورسيد، ځمکه په کوچنيو، کوچنيو برخو باندې وويشل شوې او بيا د قوت د لاسته راوړلو ذريعه ونه ګرځيدله.

کله، چې ناپيليون بوناپارت واک ته ورسيد، تر دغه وخت پورې د ځمکې زياته برخه د حکومت سره وه، اپيليون د پاچا کيدو نه وروسته ځمکې، په خپلو پلويانو باندې وويشلې او د امرينو يوه بله طبقه يې رامنځته کړه، دا امرين د منځنی طبقې پورې تړلي وه؛ مګر، هغوی هم پخوانی روايت وساته، خپلې ځمکې يې په ټيکه باندې ورکړې او خپله دربار ته ولاړل، بزګرانو ته دا سهولت شو، چې هغوی به د پخوا په شان فيوډالانو ته ټيکس نه ورکاوه.

کله، چې په فرانسه کې په ۱۸۱۵ ز کال کې، يو ځل بيا پاچاهي پيل شوه؛ نو، په دغه وخت کې، زياتره ځمکې خپلو پخوانيو مالکانو ته وسپارل شوې؛ خو، د حکومت لپاره ستونزمنه وه، چې ټولې ځمکې بيرته وسپاري؛ ځکه، هغه خلک چې د انقلاب او ناپيليون په وخت کې د ځمکو مالکان شوي وه، د هغوی څخه ځمکو بيرته اخيستل ډير مشکل کار وه، ويل کيږي، چې د ۱۸۲۰ ز کال پورې نيمايي امرينو خپلې ځمکې وسپارل شوې او په دې سره پاچاهيت په فرانسه کې خپله پخوانی نظريه خپله کړه؛ مګر، په دې کار کولو سره، هم فيوډالانو خپل قوت د لاسه ورکړی وه؛ ځکه، نو هغوی د ځمکو پر ځای د حکومتي دندو د لاسته راوړلو لپاره زياتې هلې ځلې کولې، ځيني امرينو د حالاتو د بدليدو سره، خپل دولت په صنعت کې ولګوه او په دې سره، هغوی د بورژوا طبقه نوره هم پياوړې کړه.

د فرانسي فيوډالي نظام د انقلاب نه وروسته بيا سر را اوچت نه کړ او د صنعتي پرمختګ او سياسي تغيراتو سره له منځه ولاړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرمني (پروسيا)

د انګلستان او فرانسې برعکس د فيوډاليزم دريم ډول د جرمني دی، دا رياست(ولايت) د جرمنی د اتحاد نه مخکې د جرمني د ټولو ولاياتونو مهم ولايت وه، کله، چې ناپيليون جرمنيانو ته شکست ورکړ او هغوی يې په سياسي ډول د ذلت سره مخ کړل؛ نو، په هغوی کې يو ډول ملي(قومي) شعور ډير په شدت سره پيدا شو، دا احساس پيدا شو، چې جرمني ولې ماته وخوړه؟ او بايد د ماتې نه درس واخيستل شي؟ کله، چې هغوی حالات وليدل؛ نو ، دې نتيجې ته ورسيدل، چې د ماتې وجه بې اتفاقي، د رياستونو تر منځ د هم اهنګی نه شتون او د فيوډالي نظام موجوديت وه، په دې وخت کې د جرمني نظام ډير پياوړی وه، د توليد په ذرايعو باندې د فيوډالانو واک وه، فوځ او نورو لوړې دولتي دندې په واک درلودې، کله، چې په ۱۸۰۶ ز کال کې د فوځ کتنه وشوه؛ نو ، مالومه شوه، چې ۱۴۲ جنرالان د ۶۰ کلونو، ۱۳ د ۷۰ کلونو او ۴ د ۸۰ کلونو د عمر لرونکي وه.

فيوډالي کورنيو ته امتيازات په ميراث کې ورکول شوي وه؛ ځکه، نو هغوی په ژوند کې د څه کولو لپاره هلې ځلې نه کولې او هر څه ورته خپله په لاس ورتلل، يو شخص ويل، چې د امرينو نه بغير نور خلک د هيڅ ډول ښيګڼو لرونکي نه دي، مګر، ددې حالت پر ضد د خلکو جذبات راپاريدلي وه، په ۱۷۷۴ ز کال کې يو اخبار داسې وليکل، په يو متمدن قوم کې بايد د ښاري اوسيدونکي حيثيت د هغه د شخصي صفاتو نه وټاکل شي، نه په ميراثي ډول، په ټولنه کې د هر ډول شخصيت د لاسته راوړلو لپاره بايد خواري وکړل شي، داسې نه چې د خواری او زحمت نه پرته يې لاسته راوړي.

په جرمني کې هم، لکه د نورو اروپايي هيوادو په شان، فيوډالان د امتيازاتو څخه برخمن وه، په قضاء کې د هغوی پر ضد مقدمه نه شوه کيدای، ددې لپاره د هغوی خپلې عدالت خونې وې، د حکومت او کليسا ټولې ښې دندې د فيوډالانو سره وې، په دې سره نه يوازې هغوی د خپلو ګټو لپاره کار اخيسته، بلکه د پاچا په پريکړو باندې يې هم اثر درلوده.

په اتلسمه پيړۍ فيوډاليزم ورو،ورو د کمزوری په طرف روان وه، د اصلاحاتو په وجه په زراعت کې ښه والی رامنځته شو، په دې سره زميندار او بزګر دواړو ګټه وکړه، جرمني کې د زراعتي اصلاحاتو پايله کې داسې شول، چې بزګرانو ته اوس معاش(تنخوا) د نغدو پيسو په ډول ورکول کيده، دې کار بزګر ازاد کړ؛ ځکه، هغوی په دې سره کولای شول، چې هر چيرې وغواړې په نغده تنخوا باندې کار وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله، چې په ښار کې صنعت کاره طبقه رامنځته شوه او دولت ورسره پيدا شو؛ نو، د خپل ټولنيز حيثيت د لوړولو په خاطر يې ځمکې اخيستل پيل کړل، د ديوالي کيدو په وخت کې به حکومت د فيوډالانو سره مرسته هم کوله او د قانون په وړاندې به يې ملاتړ هم کاوه؛ خو، ددې سره، سره د مالي حالت د خرابوالي له امله مجبوريدل، چې خپلې ځمکې وپلوري.

د ۱۸۰۰ ز کال نه وروسته د فيوډالانو ځينې امتيازات لکه د تورې ساتل، ځانګړی لباس اغوستل او په تياتر کې د هغوی لپاره د ځانګړو ځايونو پريښودل پای ته ورسيدل، ۱۸۰۸ ز کال کې د فوځ اغيز کم شو، اوس هلته په دندو مقرريدل په لياقت او استعداد باندې وتاکل شول، همدغه طريقه په بيوروکراسی او ديپلوماسۍ کې هم استعمال و.

په پروسيا کې د حکومتي، ټولنيز او اقتصادي نظامونو د تغير پيل خپله حاکمو طبقو وکړ، ددې تغيرات دوه وجې وې: لومړی، د فرانسې نه د ماتې خوړولو، وروسته د پخواني نظام خامی مالومې شوې، دويم د انګلستان د صعنتي پرمختګ سره د مقابلې احساس؛ ځکه، نو حاکمې طبقې فکر وکړ، چې پخوانی نظام بايد د اصلاحاتو له لارې تغير کړل شي، د نوي نظام لپاره ضروري وه، چې عام خلک په کې شريک شي، طبقاتي توپير پای ته ورسيږي، خلک بايد په لياقت او ذکي توب باندې مخکې ولاړ شي او پوره اقتصادي ازادي بايد رامنځته شي، ددې خبرې اعلان په ۱۸۱۰ ز کال کې شو، چې اوس به د حکومت ټول خلک ازاد وي، د بزګرانو قرضونه، ميراثي غلامي او په ځمکو باندې د ملکيت حق يې ليرې کړ.

د ځمکې د ازادانه اخيستلو او پلورلو په وجه مالداره سوداګرو ځمکې اخيستل پيل کړل، کله، چې بزګر ازاد شول؛ نو، فيوډالان په خطره کې شول، قانوني ساتنه، چې ورکول شوې وه، هغه يې ليرې شوه، په دې سره د هغوی ټولنيز او اقتصادي قوت ته ضرر ورسيده، حالاتو هغوی مجبور کړل، چې خپلې ځمکې وپلوري، په دې اصلاحاتو باندې زياتره فيوډالانو نيوکې هم وکړې او يو پاچا هغوی مخاطب کړل، داسې يې وويل: که، چيرې رائل هايي نس ما او زما اولاد د جائداد او کورنيو حقوقو څخه محروم کړي؛ نو تاسو بيا د کوم قانون په اساس د حقوقو خاوندان ياست، ليکن پروسيا او جرمني کې فيوډاليزم پای ته رسيدلی وه او دا د هغوی د قوم په ګټه وه، چې بايد پای ته ورسيږي، تر څو د نورې اروپا سره مقابله وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو اروپايي هیوادونو کې هم د فیوډالیزم ریښې کمزورې کیدې، کله، چې ناپیلیون بوناپارت په بلجیم او رائن لینډ کې د کلیسا ځمکې په ولکه کې رواستې؛ نو، هغه هلته فیوډالي ټیکسونه او قرضونه ختم کړل، په پولینډ او روسیه کې د ۱۸۱۵ ز کال پورې فیوډالیزم پاتې وه، ددې وروسته هلته هم بزګران ازاد شول؛ خو، د ځمکې د ملکیت حقوق یې ورنکړل، په پولینډ او روسیه کې فیوډالانو داسې صلاحیت نه درلوده، لکه څنګه چې په انګلستان او پروسیا(جرمني) کې درلوده، هلته د اصلاحاتو په پایله کې بزګر غریب پاتې شول، دا توپیر د ختیځې او لویدیځې اروپا په پرمختګ کې ښه لیدل کیږي؛ خو، د اتلسمې ز پیړۍ د پای پورې فیوډالیزم په اروپای کې خپل اغیز له لاسه ورکاوه.

حوالې:

۱- G.M Trevelyan: English Social History, Longman, London 1962

۲- Solvemini: The French Revolution, London, 1958

۳- The age of Napoleon, New York, 1967

۴- ویل ډورانټ Rousseau and Revolution

۵- Europe Since Napoleon, Penguine, 1966

۶- J.J Sheen: Genman History, 177-1866, Oxford Elarendon 1989

۷- ډیوډ ټامسن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان حاکمان او د ځمکوالۍ نظام

هند ته مسلمانو فاتحينو د ځان سره د منځني ختيځ د ځمکوالۍ نظام راوړ، دلته اړينه ده، چې پوه شو، په عربو او نورو مسلمانو حاکمانو کې دغه نظام په کوم ډول موجود وه.

کله، چې عربو عراق ونيوه؛ نو، د ځمکې د ملکيت د حقوقو په اړه ورسره فکر پيداشو، کله، چې د دويم خليفه حضرت عمر(رض) نه په دې باره کې پوښتنه وشوه؛نو، هغه د ملکيت ورکولو نه انکار وکړ، ويل يې، چې په دې کار سره به ځينې کورنيو ته ګټه ورسيږي او د راتلونکو نسلونو حقوق به غصب شي، دويم خليفه داسې تصميم ونيوه، چې د ځمکې د ورکولو پر ځای دې، د ځمکې امدن د خلکو د فلاح او بهبود لپاره استعمال شي.

خو، اقطاع[1]، چې کرل پرې نه کيدل، هغه يې مختلفو خلکو ته ورکړې، چې د کرلو لپاره يې جوړه کړي، ددغو ځمکو څخه ټيکس نه اخيستل کيده، کله، چې دغه ځمکې د کرلو وړ وګرځيدې؛ نو، بيا شخصي شوې او په ميراثي ډول په کورنيو کې پاتې شوې.

دغه اقطاع دوه قسمه وې، مملوکه اقطاع او ازاده اقطاع، ماوردي په خپل کتاب الاحکام السطانيه، کې په دې اړه خبرې کړې دي، د هغه مطابق مملوکه اقطاع کې درې ډوله ځمکې شاملې وې، غير اباد شوې ځمکې، ابادې ځمکې او هغه ځمکې، چې هلته کانونه راويستل کيدل، غيرابادو ځمکو باندې د حاکمانو حق وه، چې هر چاته يې د ابادولو لپاره ورکولې، په دې اړه د فقهاوو اختلاف دی، چې د ابادولو نه وروسته به دغه ځمکه د هغه شخص سره تر څو پورې وي؛ خو، په عام ډول زياتره وخت، به دغه ځمکې د هماغه شخص سره پاتې کيدې.

ازاده اقطاع د کرلو وړ ځمکې وې، دغه ځمکې به د ټيکس د ورکولو نه وروسته مالک ته ورکول کيدې، مالک به د بزګرانو نه خراج او د ځمکې ټيکس اخيسته او خپله به يې عشر ورکاوه.

د فوځي خدمت په بدل کې د ځمکولو ورکولو کار د ال بويه (۹۴۵-۱۰۵۵) په حکومت کې پيل شوی، فوځي افسرانو ته به يې د تنخوا په بدل کې ځمکه ورکوله، په سلجوقي دور کې د نظام المک طوسي (۱۰۹۵مړ) نه وروسته دغه کار رامنځته شو او فوځي افسرانو ته د فوځي خدمت په بدل کې ځمکه ورکول پيل شول، دا کار يې ځکه کاوه، چې هغوی به په دې سره د ځمکې ډير خدمت کاوه، په سلجوقي

[1] د ځمکې يوه برخه، چې د فوځي خدمت په بدل کې ورکول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دور کې میراثي توب پای ته ورسیده، اقطاع لرونکی شخص به د حاکم لخوا ټاکل کیده او رد و بدل کول به یې، په مرکزي حکومت کې د اقطاع لرونکي ټول اسناد ساتل کیدل، چې د چا سره څومره ځمکه ده، څومره ټیکس لاسته راځي او څومره په فوځ باندې مصرفوي، په همدې شرائطو به د هغه سره دنده ټاکل کیده، د اقطاع په نظام کې ځمکه د هغه شخص نه وه، بلکه، د حکومت لخوا به ورکول کیده، دا به د هغه وړتیا ته کتل کیده او بیا به یې ځمکه ورکوله، که کار به یې ښه کاوه؛نو ، نو ځمکه به یې زیاتوله؛ خو، که غلطي به یې وکړه، ځمکه به یې ترې اخیستله، د حاکم د خوشالولو نه وروسته به یې بیا ورکوله، اقطاع لرونکي شخص ددې صلاحیت نه درلوده، چې ځمکه وپلوري یا یې بل چاته ورکړي او وصیت یې هم نه منل کیده، د اقطاع لرونکي شخص په بزګرانو باندې کوم سیاسي، عدالتي یا خصوصي واک نه درلوده، په ټولنه کې د اقطاع لرونکي شخص مرتبه د ځمکې په اساس نه وه، بلکه، د هغه د شخصیت (حیثیثت) تعین به د هغه په منصب، فوځي رتبې او د حاکم سره په اړیکو باندې کیده.

اروپایي فیوډالیزم داسي نظام وه، چې په هغه ټولنیزه رتبه او درجه د سیاسي واک، د ژوند طرز او اقتصاد په اساس ټاکل کیده او تر ټولو مهم په کې د هغه شخص د ځمکې تولید وه.

کله، چې سلجوقي حاکمان کمزوري شول، اقطاع لرونکو خلکو ترې ګټه واخیسته او په ځمکو باندې یې قبضه وکړه او میراثي شکل یې ورکړ، د سیاسي نظام په خرابۍ سره هغوی د بزګرانو په ځمکو باندې قبضه کول پیل کړه او خپله یې وګڼله، په دې سره هغوی د اروپایي فیوډالیزم سره لږ څه نږدې شول.

د سلطنت د وخت فیوډالېزم

هند ته غوري فاتحینو د خپل ځان سره فیوډالي نظام راووړ، په دې نظام کې ځمکه په درې ډولونو باندې ویشل شوې وه، لومړی خالصه ځمکه، چې د حاکم د مصرف لپاره ځانګړې شوې وه، دویم، اقطاع چې فوځیانو ته ورکول شوې وې، دوی د امرینو رتبه هم درلوده او اقطاع لرونکي هم وه، دوی د سیاسي او ټولنیزو واکونو لرونکي هم وه، چې په دې سره خپل عاید زیات کړي، دریم هغه ځمکې وې، چې د مذهبي او ټولنیزې فلاح او بهبود لپاره ترې ګټه اخیستل کیده.

اقطاع لرونکي خلک د حاکمانو د بدلیدو سره بدلیدل، د غوري حاکمیت په وخت کې، چې کومو امرینو ته اقطاع ورکول شوې وې، په هغوی کې ازاد او غلام دواړه شامل وه، څرنګه، چې په دې وخت مرکزي حکومت دومره قوي نه وه؛ نو، په دې سره اقطاع لرونکو خپل اثر زیات کړ، هر وخت امرین

(c) ketabton.com: The Digital Library

بغاوت ته تيار وه، د امرينو د عروج دور د التمش د سلطنت نه ورسته زيات شو، کله چې د امير (چهل ګانه) په نوم د امرينو يو ګروپ جوړ شو، دغه ګروپ خلک په جائداد، دولت او خطبو کې يو برابر وه، دوی دومره قوي شوي وه، چې د پاچا خيال يې هم نه ساته، دغه خلکو د خپلو ګټو د ساتلو لپاره د خپلې خوښې پاچا په تخت باندې کيناوه، کله، چې راضيه سلطانه د هغوی خوښې نه بغير په تخت باندې کيناسته؛ نو، هغوی ټولو په شريکه هغې ته ماتې ورکړه، کله چې بلبن (۱۲۶۶-۸۶) په تخت باندې کيناست؛ نو ددې ګروپ زور پای ته ورسيد، ځرنګه، چې بلبن هم يو وخت ددې خلکو سره؛ نو، د دوی د کمزورئ نه ښه خبر وه، بلبن په دې باندې ښه پوهيده، چې دده پاچاهي تر هغه وخت پورې نه قوي کيږي، تر څو ددې امرينو زور له منځه يونسي؛ ځکه، نو ده دغه امرينو يو،يو تقسيم کړل او د ضياءالدين برني مطابق د دوی مشر ته يې شراب يا زهر ورکړل او بيا يې وواژه.

علاءالدين (۱۲۹۶-۱۳۱۶) په يوه دسيسه کې خپل ماما وواژه او واک يې په خپل لاس کې واخيست، په لومړيو کې ځينو امرينو کوښښ کاوه، چې علاءالدين ووژني او حکومت په خپل لاس کې واخلي، امرينو ځکه دا کار کاوه، چې د هغوی سره زيات دولت جمع شوی وه.

علاءالدين د زميندارو د زور او قوت د پای ته رسولو لپاره ځينې زراعتي اصلاحات وکړل او داسې حکم يې وکړ، چې د شنو ځمکو څخه دې نيمه برخه واخيستل شي، ددې پايله دا شوه، چې:

د چودهريانو بغاوت کول، په اسونو باندې سپريدل، د وسلو ګرځول، ښه لباس اغوستل او د پان خوړل يې بلکل پای ته ورسول، د محصول په ورکولو کې په ټولو باندې يو ډول حکم نافذ شو، خلک داسې اطاعت پيل کړل، چې يو سپاهي به شل چودهريان رانيول، په غاړه کې به يې ورسته رسئ اچوله او کشول به يې، تر څو محصول ترې واخلي، د يو هندو لپاره هم دا امکان نه وه، چې هغه دې سر اوچت کړي، د هندوانو په کورونو کې نقرې او نور اړتيا وړ شيان، چې د بغاوت او سرکشی باعث به ګرځيده، د هغې شيانو نوم او نښان پاتې نه شو.

کله، چې لودي کورنی (۱۴۵۱-۱۵۲۶) کلونو کې واک ته ورسيده؛ نو، ځينې اقطاع لرونکي د سياسي ګډوډئ او د مرکزي حکومت د کمزورئ په وجه ازاد او خودمختاره شول او ځينې په دې ګډوډئ کې ورک شول، ځرنګه، چې لوديانو د پښتنو سره اړيکي درلودې؛ ځکه، نو هغوی د نورو نسلونو په خلکو باندې باور نه کاوه، بهلول لودي په ځانګړي ډول د پښتنو نه وغوښتل، چې هند ورشي او د هغه سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لودي او سوري حکومتونو کې افغان ځمکوال په خپلو ځمکو کې اوسیدل، په دې د هغوی اړیکې د ځايي اوسیدونکو سره ډیرې ژورې شوې وې، هغوی هندي رواجونه خپل کړي وه او د اوسیدو صفات یې هم ځايي خلکو ته ورته شوي وي، ددې په مقابل کې ترکانو او ایرانیانو خپل ځانونه د ځایي خلکو نه لوړ ګڼل، د فارسي ژبې په وجه هم د هغوی او د ځایي خلکو تر منځ دومره اړیکې نه وې، افغانانو ځایي ژبې زده کړې او د هند سره یې اړیکې ډیرې ژورې شوې.

د مغلو د وخت فیوډالېزم

د ځمکوالۍ اصطلاح په پنځلسمه زیږدي پیړۍ کې په هند استعمال شوه، ددې نه مخکې به یې تیول یا د اقطاع لفظ استعمالوه، بابر (۱۵۲۶-۱۵۳۰) کلو کې د پخوانیو سلاطینو روایت جاري وساته او د اقطاع نظام یې هم په خپل ځای باندې پریښود او د فتحې څخه وروسته یې ځمکې خپلو امرینو ته ورکړې. همایون (۱۵۳۰-۱۵۵۵\۵۶) کلو، د هغه سره دومره وخت نه وه، چې هغه دې نظام قوي کړي، ددې نظام دویم ځل جوړول اکبر پاچا (۱۵۵۶-۱۶۰۵) کلونو، تر منځ وکړ، په دې وخت کې، ځکه ددې لپاره ورکول کیده، چې فیوډال به د مرکزي حکومت لپاره فوځ برابروي، د اکبر په وخت به فوځې او نورو منتظمینو ته هم د تنخوا (معاش) په مقابل کې ځمکه ورکول کیده.

د هیواد په هره برخه کې به، چې وغوښتل شول؛ نو، ځمکه به یې منصبدارانو ته ورکوله، دا ددې لپاره، چې فیوډال په خپله سیمه کې دزیات اثر خاوند نه شي، د هرو دریو یا څلورو کلونو وروسته به یې تبدیلي کیده، کله، به یې سند ایالات ته او کله به یې د بنګال ایالات ته لیږه، د فیوډالانو تبدیلی منفي او مثبتې اغیزې لرلې، د فیوډال د تبدیلی په وجه به په ځمکه ې تغیرات هم راتلل؛ ځکه، د یو فیوډال د تلو او د بل د راتلو به ډیر وخت لګیده، د فیوډالانو په دې تبدیلی سره به فیوډالانو ځمکې ته کومه خاصه توجه نه کوله او ځمکه به یې د خپل لاس لاندې اشخاصو ته، چې ټیټ رتبه کسان وه، هغوی ته پریښودله، ددې ګټه دا وه، چې د فیوډال په تبدیلی سره به، هغه د هیواد د هرې سیمې سره بلدتیا پیداکوله او ټولنې سره به یې اړیکې زیاتیدلې.

فیوډال به د ټیکس او مالیې د ورکولو لپاره یو کارکن ټاکه، لویو فیوډالانو به د کوچنیو فیوډالانو نه د ځمکې ښه ساتنه کوله؛ ځکه، د هغوی سره وسائل او کسان زیات وه، د شهزادانو ځمکې به خالصه ځمکې وې، د هغوی د ځمکې ځمکوال ته به یې کروړي ویل، د امین په نوم شخص به د ځمکې مهم شخص ګڼل کیده، دې شخص به په فصل باندې ټیکس(مالیه) وضع کوله، یو خزانچې هم موجود وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارکن به حساب کاوه، کله، به يو شخص ته دوه کارونه هم سپارل کيدل، د عامو فيوډالانو کارونه به تعلقدار ته سپارل کيده، چې همدا يې نوم وه، د ځمکې نه اخيستل شويو پيسو ته به يې قبض ويلی، ځمکوال به هغه عامل ته ترجيح ورکوله، چې زيات قبض به يې ورکاوه، د عاملينو په ټاکلو کې به يې داسې کسانو ته ترجيح ورکوله، چې ځايي اوسيدونکي به نه وه؛ ځکه، په دې صورت کې به هغه، د خپل ذات، خپلوی او کورنۍ اړيکې پاللې او رعايت به يې ورسره کاوه، د عاملينو څآرنه به ستونزمنه وه؛ ځکه، فيوډال به زياتره وخت د ځمکې نه ليرې وه؛ نو، د ځمکې د معاملاتو څارنه به ورته ستونزمنه وه، په دې وخت کې به ځينې غلطيو(غلا) هم صورت نيوه.

ځينې فيوډالانو به د ټيکس د وصولو لپاره خپلې ځمکې په فوځيانو باندې تقسيمولې، تر څو هغوی ترې خپل مصرف پوره کړي، دا کار به زياتره کوچنيو فيوډالانو کاوه؛ ځکه، هغوی به ليرې اوسيدل او ځمکه به يې په ښه توګه سره نه شوه اداره کولای، کله، کله به لويو فيوډالانو خپلې ځمکې سوداګرو ته ورکولې، تر څو ټيکس وصول کړي.

حکومت فيوډالانو ته دومره رخصتي نه وه ورکړې او هغوی به يې د قوي څارنې لاندې نيول، ددې هدف د لاسته راوړلو لپاره يې ځينې اشخاص مقرر کړي وه، تر څو وګوري، چې د هغوی عامل خو د بزګر نه زياته ماليه نه اخلي او د هغه سره څنګه سلوک کوي، په دوی کې به قانون پوه، فوځي يا قاضي شامل وه، قاضي ته عدالتي واک ورکول شوی وه، په پريکړو کې به خپلواک وه او د فيوډالان د لاس لاندې به نه، ددې نه بغير سوانح ليکونکی او واقعه ليکونکی هم وه، چې دربار ته به يې حالات بيانول، بزګر ته د شکايت ورکولو اجازه ورکول شوې وه، په داسې حال کې، چې فيوډال به د شکايت کولو مخه نيوله؛ خو، ددې سره به واقعه ليکونکي دربار ته خبر(اطلاع) ورکوله.

مغلي دربار به د ځمکې د امدن پوره حساب کتاب کاوه، مغلي منصب دار د ټيکس د وصول کولو حق درلوده؛ مګر، په ځمکه باندې يې کوم حق نه درلود، دا کار به ميراثي نه وه، لوی منصب دار به د يوې څخه زياتې ځمکې هم په لاس کې درلودې، د منصب دار لپاره دا ضروري نه وه، چې د ځمکې سره نږدې واوسيږي، هغوی به يو د بل څخه ليرې وه، لوی فيوډال به ځمکه د زيات وخت لپاره هم د ځان سره ساتله، چې لس کاله وخت يې درلوده، مرکزي حکومت به د ژور لاندې نيولي وه، چې د ټيکس په وصولو کې ظلم ونکړي، د ټيکس(ماليي) د ورکولو لپاره يې جلا قوانين جوړ کړي وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مغلي فیوډالېزم زوال

کله، چې سلطنت زیات پراخه شو؛ نو، د مغلي فیوډالیزم زوال پیل شو او کله، چې منصب داران او فیوډالان زیات شول، په داسې حال کې، چې د سلطنت د پراخیدو سره نورې ځمکې هم د سلطنت په ولکه کې راغلې؛ مګر، د هغې تناسب د منصب دارو په تعداد نه کم وه، د اورنګ زیب په وخت کې، منصب دارانو ته په کلونو، کلونو ځمکې نه ورکول کیدې، د ځمکې د اخیستو لپاره به دغو منصب دارانو سفارشونه کول، رشوت به یې ورکاوه او د خپلو ګټو لپاره به یې ګروپونه جوړول، دې حالت د دربار حالت بدل کړ.

لومړي بهادر شاه (۱۷۰۷-۱۷۱۲) کلونو، په وخت کې، کله، چې د ځمکو ضرورت پیښ شو؛ نو، هغوی یې د خالصو ځمکو نه وویستل، کله، چې دا هم ختم شول؛ نو، داسې فکر رامنځته شو، چې په راچپوتانه باندې حمله وکړي او د هغه ځای ځمکه په خپل واک کې او د فیوډالی په طریقه یې ورکړي؛ مګر، په دغه وخت کې په فوځ کې دومره قوت نه وه، چې هغوی دې د راچپوتانو سره جګړه وکړي؛ ځکه، نو دا یو خیالي فکر وه، فرخ سیر(۱۷۱۳-۱۷۱۹) کلونو، کې حالت داسې شو، چې کاغذونه به یې ورکول؛ خو، په ځمکه به یې قبضه نشوه کولای، اوس په ځمکه باندې هغه څوک واکمن کیدای شو، چې د هغه سره فوځي قوت زیات وه، کله، چې به فوځي شخص هلته واکمن شو؛ نو د هغه ځای نه به یې ټوله مالیه (ټیکس) اخیسته او مرکزي حکومت ته به یې هیڅ نه ورکول او دا به یې خپل حق ګاڼه.

د اورنګ زیب نه وروسته، د تخت د حاصلولو لپاره د مغلو تر منځ په خپلو کې جګړې وشوې؛ ځکه، نو هر فیوډال به د دهوکې په ډول خپل کسان د فوځ په شکل باندې تیارول، د هغوی نه به چې څوک پاچا شوه؛ نو په خپلو کسانو به یې ځمکه ویشله؛ ځکه، نو محمد شاه (۱۷۱۹-۱۷۴۹) کلونو، کې داسې حالت رامنځته شو، چې خالصې ځمکې ټولې له منځه ولاړې، دې کار د پاچا اختیارات کم کړل، په دې سره د پاچا په حیثیت باندې ستره اغیزه ولویده؛ ځکه، پاچا د خپلې عملې لپاره مصرف نه شو پوره کولای، حتی خپل شخصي مصارف یې هم نه شو پوره کولای، د عملې د معاش د ورکولو لپاره نورو ته محتاج شو، دې مالي بحران د دربار انتظامات هم ګډوډ کړل، د کلا عملې ته به په میاشتو، میاشتو معاش نه ورکول کیده، پاچا د خپلو شخصي مصارفو د پوره کولو لپاره نورو ته سوال کاوه، په دې سره به هغه د ختیځ هند د کمپنۍ په غیږ کې ولویده، مغل پاچا یوازې پاتې شو، د امدن ټولې لارې پرې وتړیدې او ایالاتونه عاملینو په خپل فوځي قوت باندې په زور اداره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجاره داري

د فیوډالیزم ددې بحران نه د ویستو لپاره فیوډالانو د اجاره داری سیستم ته مخه کړه، په دې سره فیوډال د ټول کال امدن اخیسته او څمکه به یې په اجاره باندې ورکوله، دا کار په لومړي ځل د جهانګیر(۱۶۰۵ -۱۶۲۷) پاچا په وخت کې پیل شو او د شاه جهان(۱۶۲۸-۱۶۵۷) کلونو تر منځ زیات مشهور وه، دې سیستم په خالصه څمکو باندې رواج نه درلوده، دې نظام په خپلولو سره به فیوډال ته ګټه رسیده؛ خو، دې حالت د بزګرانو ژوند خراب کړ، دې کار کروندې ته هم زیان ورساوه، اورنګ زیب ددې کار د پای ته رسولو لپاره څینې اقدامات هم وکړل؛ خو، بیا هم دا کار پاتې شو، د مغلو په وروستي وخت کې د سیاسي حالت په وجه دا کار بیا رامنځته کړ، په دې کار کې هغوی ته کوم زیان نه وه او نه یې کومه خواري کوله؛ ځکه، نو د بهادر شاه د وخت نه تر فرخ سیر د وخت پورې دغه د اجاره داری نظام حاکم وه.

حوالي:

۱- Ancient Indian Social History: Orient Longman, Dehli, 1978.

۲- ارتهـ شاسرت(اردو ترجمه) کراچیو ۱۹۹۱.

۳- رام شرن شرما، ساجمی تبدیلیاء: از منه وسطی، مکتبه جامعه دهلي، ۱۹۷۵.

۴- ډي-ډي- کوسمبی An introduction to the study of Indian History. Bombay 1956>

۵- الماروډي، الحکام السطانیه(اردو ترجمه) کراچی ۱۹۶۵.

۶- Ira M. Lapidus: A history of Islamic Societies Cambrige 1988

۷- خواجه نعمت الله هروی، تاریخ خان جهان و مخزن افغاني، ۱۹۷۸، لاهور.

۸- ایلیټ اینډ ډاسن، History of India as told by its own Historians, New York, 1970>

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- محمد اشرف، هندوستاني معاشره عهد وسطی می، فکشن هاوس، لاهور، ١٩٩١.

١٠- نعمان صديقي، مغلو کا نظام مالگذاري، لاهور ، ١٩٩٠.

١١- عرفان حبيب،

١٢- مقالات سر سيد، لاهور ١٩۴٠.

١٣- عبدالقادر بديواني، منتخب التواريخ، حصه سوم(انګريزي) کلکته ١٩٢۶.

١۴- مور لينډ، اکبر سي اورنګ زيب تک(اردو) وهلي ١٩٨٧.

١۵- شتيش چندر.

١۶-مظفر عالم The Crisis of Empire in Mughal North India, Oxford Dehli, 1986.

١٧- اطهر علي Mughal Nobility under Auranghzeb, Bombay, 1970.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډالي کلتور

هر نظام خپل، خپل روايات، اداري او حکومت جوړوي، په همدې اساس ورسره نوی کلتور هم پرمختګ کوي، فيوډاليزم هم داسې يو کلتور رامنځته کړی وه، دې کلتور د فيوډاليزم د ساتلو سره ډير کومک وکړ، ددې کلتور په اساس په ټولنه کې توپيرونه او امتياز هم رامنځته شول، فيوډال به ځان د نورو نه برتره ګاڼه؛ ځکه، که هغه به دا کار نه کاوه؛ نو، په ټولنه کې به د هغه لپاره عزت لاسته راوړل ستونزمن وه، په فيوډاليزم کې داسې روايات او اخلاق رامنځته شول، چې په عوامو او خاصو خلکو کې ستر توپيرونه رامنځته کړل.

کورنۍ

دا توپير په کورني سيستم کې زيات موجود وه، داسې به ويل کيده، چې د لوړې طبقې خلک يا فيوډالان رامنځته کيږي نه، بلکه دوی د پيدايښت سره پيداشوي وي، د دوی وينه هغوی د ټيټو خلکو نه لوړوي، د وينې پاکوالی په دې کلتور کې ځکه ضروري وه، چې کورني صفات پاتې شي او ګډوډې په کې رانشي، شريفې کورنۍ به د خپلې وينې د پاکوالي لپاره په نورو ورکو کورنيو کې وادونه نه کول، په دې طريقه به د پاکوالي اړيکه د واده پورې تړل کيده، که هلک او انجلۍ به د يوې رتبې د کورنۍ څخه وه نو اولاد به نجيب الطرفين وه، که د انجلۍ اړيکه به د ټيټې پايي د خلکو سره وه؛ نو، د هغې د اولاد ټولنيزه رتبه به هم ټيټه وه.

په فيوډالي نظام کې د فرد پيژندنه ددې لپاره هم وه، چې کورنۍ حيثيت يې مالوم شي، ددې اړيکې په واسطه به هغوی ته قانوني درجه ورکول کيده او په جائداد او نورو امتيازاتو باندې په يې حق درلوده، په دې وجه به هغوی ته لوړې دولتي دندې هم ورکول کيدې، په ځينو ټولنو کې به دې کورنيو ته ځينې ځانګړې دندې هم سپارل کيدې، ددې کار لپاره به، هغوی کوښښ کاوه، چې ددې کورني اړيکې د نورو سره پراخه نه شي؛ ځکه، دوی نه غوښتل، چې دغه امتيازات نورو ته ورکړل شي، د کورنۍ د قانوني حيثيث د ساتلو لپاره دا رواج وه، چې خپلې شجرې به يې ليکلې او ساتلې، هغه خلک به چې د لوړې حوصلې خاوندان وه، هغوی به خپل تاريخ هم ليکه، په دې تاريخ کې به هغوی د خپلو نيکونو کارنامې او لوړوالی بيانوه، د دوی په محفلونو کې به داسې داستان ويونکي موجود وه، تر څو د دوی د کورنۍ لوړوالی بيان کړي او په اوريدونکو باندې خپل رعب واچوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه کوچنيان به، چې په داسې ماحول کې پيدا شول؛ نو، په خپلې کورنی باندې به يې وياړ کاوه، د هغوی دې فکر به نور هم زور اخيسته، چې دده په مقابل کې نورې کورنی ديرې د کوچني حيثيت لرونکي دي، هغو کورنيو به چې خپلې شجرې نه ليکلې؛ نو، نويو کورنيو به هغوی د خپل ځان برابر نه ګڼل، مثلا، په فرانسه کې پخواني امرينو ته (د تورې امرين) ويل کيده، دوی دا رتبه د خپلو جنګي مهارتونو په اساس تر لاسه کړې وه؛ ځکه، نو هغوی د (جبې د امرينو) په مقابل کې، چې د دوی اړيکه د نظام سره وه، هغوی پرې ځانونه لوړ ګڼل.

په منځنيو پيړيو کې په ټولنه کې د عزت د لاسته راوړلو لار جنګي مهارتونه وه، علم او ذهنيت نه وه[1]؛ ځکه، نو د امرينو کورنيو به توره چلول او په اس سپريدل زده کول او دا لازمي وه، ددې نه دا فکر اخيستل شوی وه، چې جنګي مهارت انسان کلک او د مقابلې لپاره تياروي؛ خو، علم او ادب انسان کمزوری او بزدله کوي.

زياتره مؤرخينو د ټولنې زوال د کورنی په زوال کې ګوري او وايي، چې پخوانی کورنی څنګه تباه شوې او خپل عزت او وقار يې څنګه له لاسه ورکړ؛ ځکه، نو د کورنی تباه کيد د ټولنې تباه کيدل دي.

د فيوډالانو په کورنيو کې د کوچنيانو پالنه د ملازمينو په لاس کې وه، په دې اساس د مور او پلار سره يې اړيکې دومره نه وې، ملازمينو به د کوچنيانو هره غوښتنه پوره کوله، په دې سره په دوی کې، په کوچنيوالي کې د امر کولو حس پيدا شو، چې د مشر او سپين ږيري سړي عزت به يې نه کاوه؛ ځکه، نو د پيل راهيسې هغوی عامو خلکو ته د حقارت په سترګه کتل او د کوچنيانو سره د هغوی د عزت څه خيال او فکر نه وه.

عزت

د کورنيو سره يو هم تړلی شی د عزت فکر وه، خانداني فرد به دا خپل حق ګڼه، چې په ټولنه کې دې د هغه احترام وشي او هغه خلک چې دده څخه په درجه او رتبه کې کم دي، هغوی دې د دوی احترام وکړي، دا عزت به په ادابو او نورو رسمونو سره کاوه، کله، به چې هغوی بيرون وتل؛ نو، خلک به د هغوی مخکې ټيټيدل او سلام او اداب به يې وړاندې کول، هغوی به د سلام ځواب د سر په خوځولو سره ورکاوه، د ټيټو درجو خلکو سره به هغوی مخامخ خبرې نه کولې، بلکه د ملازم په واسطه به يې هغوی ته سوال، ځواب ليږه.

[1] يو ځل بيا ورته اشاره کوم، چې دا فکر يوازې په اروپا کې موجود وه (ژباړن).

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه، چې په طبقاتي ټولنه کې د فرد احترام د هغوی د رتبو په اساس وي؛ ځکه، نو هغوی به د رتبې د ساتلو عزت کاوه، که، چا به د هغوی د رتبې د ختمولو کوښښ کاوه، یا یې د هغوی سره په بې ادبی خبرې کولې، یا یې د هغوی بدتميزي کوله؛ نو، دا د هغوی لپاره د برداشت وړ نه وه، کله، به چې د عزت خبره راغله؛ نو، د هر څه نه به تیریدل.

د خپل عزت د ساتلو لپاره به د فيوډالانو تر منځ په خپلو کې مقابلې وې، که، چا به په دعوت کې سل میلمانه رادعوت کول؛ نو دویم کس به د هغه په مقابل کې پنځه سوه تنه دعوت ته رابلل، دوی د عزت د ساتلو لپاره صدقې او خیراتونه ورکول، تعمیرونه به یې جوړول، د فلاح او بهبود کارونه به یې کول، خپل ظاهري شان او شوکت به یې ښکار کاوه، د اوسیدو په ځای او خوړولو کې به یې ځان ښوده، تر یې د عزت وشي او د نورو په مقابل کې کم نه شي، ددې عزت د ساتلو لپاره به یې خانداني روایاتونه ساتل، که د هغوی د اعمالو او کړنو څخه به یې د کورنی بې عزتي وشوه؛ نو، دا د هغوی لپاره ډیره د شرم خبره وه.

وفاداري

د فيوډالي ټولنې یو مهم خاصیت وفاداري وه؛ ځکه، ددې پرته فيوډالي نظام خپله بقا نه شوه ساتلی، د وفادارۍ دا روایت په طبقاتي ټولنه کې د کورنی په سطحه پیل کیده، چې د کورنی مشر به یې پلار وه او دا د ټولې کورنی فرض وه، چې د هغه حکم ومني، د هغه اطاعت وکړي او هغه ته وفادار پاتې شي، دویمه مرحله د ټولنو وه، په دې کې د مشر دا حق وه، چې نور باید ورته وفادار پاتې شي، په کلیو کې بزګر زمیندار ته او زمیندار به فيوډال ته وفادار وه.

داسې فکر کیده، چې پوړی په پوړی د وفادارۍ دې جذبې په خلکو کې د تابعدارۍ جذبه پیداکړې وه او په دې سره به په ټولنه کې مختلفو طبقو خپل موجودیت ساتله، په دې سره به په ټولنه کې طبقاتي فکر نه پیداکیده او د مالداره او غریب تر منځ به ټکر هم نه پیښیده، د طبقاتي فکر د نه موجودیت په وجه به، چا د امر یا فيوډال نه کرکه او نفرت نه کاوه، د وفادارۍ جذبې دوی د لوړو خلکو سره جوړ کړي وه، دوی به د هغوی شان و شوکت، دولت، عزت او وقار خپل ګڼله او په هغه به یې ویاړ هم کاوه.

د وفادارۍ یوه وجه دا هم وه، چې دوی د مادیاتو د لاسته راوړلو لپاره هغوی ته اړ وه، په هند کې یې وفادارۍ ته نمک حلالي ویله، یانې چا چې مالګه وخوړ یا چا چې ورته د خوړولو وسائل تیار کړي وي، د دوی وفادار پاتې کیدل لوی اخلاق شمیرل کیدل؛ ځکه، د ډوډی پیداکول، د ملازمت په وجه ډوډی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسته راوړل ددې شخص لپاره دیر ضروري وه او دا یې د ژوند د بقا لپاره دیر مهم وه، څرنګه، چې فیوډالانو د خپلو لاس لاندې کسانو ته رزق ورکاوه او د تولید لارې هم د هغوی سره وې؛ ځکه، نو هغوی د خپلو لاس لاندې کسانو نه د وفاداری غوښتنه کوله.

په جاپان کې د سمورایي طبقه هر وخت د پاچا د قربانی لپاره تیار وه، د پاچا لپاره به یې خپله ښځه او ماشومان هم قتلول، د وفاداری دا اړیکه هغوی ته په میراث باندې رسیدلې وه او په دې باندې یې ویاړ هم کاوه، دا وفاداري دې حد ته رسیدلې وه، چې د خپل بادار په مړ کیدو سره به یې خپل ځان هم واژه، ددې لپاره چې هغه په هغې نړۍ کې یوازې پاتې نه شي، هلته د ځانوژنې رسم د وفادارۍ ښکارندویه وه.

په اروپا کې د فیوډال او ویسل تر منځ د فاداری لوړه(قسم) اخیستل کیده، دا د هغه وخت پورې وه، چې د فیوډالانو لیکل او لوستل نه زده، دا وفاداري به د ټولو خلکو په مخکې اخیستل کیده او د نه وفاداری په وجه به هغه خپله ټولنیزه رتبه له لاسه ورکوله.

غداري کول او د خپل بادار سره بد چلند کول په ټولنه کې تر ټول ناوړه عمل شمیرل کیده، ددې ډول اشخاصو لپاره به یې د نمک حرام لفظ استعمالوه، ددې یو زړه وړونکی مثال د هند په تاریخ کې دی، کله، چې همایون د گجرات پاچا بهادر شاه (۱۵۲۶-۱۵۳۷) کلونو، کې ماته ورکړه؛ نو، د هغه یو جنرال رومي خان د هغه سره غداري وکړه او همایون ته ورغی؛ نو، د هرې خوا نه ورته د رومي نمک حرام غږونه کیدل، ددې په اوریدو سره یو طوطي هم دا کلمې یادې کړې او په زوره، زوره به یې د رومي خان نمک حرام چغې وهلې.

مصروفیتونه

د فیوډالي طبقې د رواجونو په اساس څو مختلفې طبقې رامنځته شوې وې، په دوی کې داسې خلک هم وه، چې ځانونه به یې ډیر مصروف ساتل، د جائداد په تنظیمولو کې به مصروف وه، د ماشومانو د سبق په اړه به یې فکر کاوه او د وخت به یې ډیر پابندي کوله، د دوی په څنګ هغه خلک هم وه، چې ډیر سست او د وخت ضایع کوونکي وه، د هغوی ټول وخت به په رقص، شرابو څښلو او د ښځو سره په خبرو تیراوه، هغوی تعلیم ددې لپاره نه خوښوه، چې د هغوی لپاره د وظیفې د پیداکولو وسیله وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه، چې هغوی بې سواده وه؛ نو، ملازمین به د هغوی ددې جهالت نه ګټه اخیسته او هغوی به یې لوټل، داسې کورنی به د خپلې نا اهلی په وجه ډیر ژر د زوال سره مخ کیدې.

په عام ډول به د فیوډالو د خوښې مصروفیت ښکار کول وه؛ ځکه، په ښکار کې هغوی ته هغه لذت حاصلیده، چې د جنګ په حالت کې به یې اخیسته، په اس سور او ښکار کولو به هغوی ته د زړه ډاډ ورکاوه، ښکار کول د هغوی د قوت او طاقت د ښکاره کولو یوه ذریعه هم وه، کله، به چې د یوې مسلحې ډلې سره ښکار ته تلل؛ نو، په بزګرانو باندې به یې ډیر رعب پروت وه.

ښکار کول فیوډالانو د خپل ځان لپاره ځانګړی کړی وه، عامو خلکو ته ددې کار اجازه نه وه، په انګلستان کې د عامو خلکو لپاره سخت قوانین وضع شوي وه، چې د ګیمز لاء (د لوبو قانون) به یې ورته وایه، که عادي بزګر به د ښکار کولو په وخت کې ونیول شو؛ نو، سخته سزا به یې ورکوله؛ ځکه، په دې سره د ښکار په دوران کې هغوی ته د په ځان باور جذبه پیداکیده او د ښکار نه وروسته به یې د فتحې جذبه په ځان کې پیداکیده، ددې ویرې له امله، هسې نه چې دغه جذبات په دوی کې د بغاوت حس راپیدا نه کړي، د ښکار کولو نه یې منع کړي وه.

سپي ساتل یوه بله مهمه مشغولتیا وه، په سپي جنګولو کې مهمه خبر د هغه وفاداري وه؛ ځکه، په فیوډالي ټولنه د وفادارۍ ډیر احترام کیده، بیا د سپیو په واسطه د خپل رعیت ډارول هم د سپیو د ساتلو یوه موخه وګرځیده.

ددې نه بغیر د حیواناتو جنګول بله مشغولیتا وه؛ ځکه، د جنګ په کتلو سره به هغوی ته ډاډ حاصلیده، د حیواناتو جنګول به چې څومره خونړي وه، هغومره به د هغوی جذبو تسکین حاصلوه.

دوستي او دښمني

په فیوډالي کلتور کې دوستي او دښمني د ډیر زیات افراط ښکار شوي وه، که د چا سره به یې دوستي شوه؛ نو، د هغې د ساتلو لپاره به یې پوره کوښښ کاوه او په هر حال کې به یې د خپل دوست ملګرتیا کوله، که د دوستۍ، قانون او اخلاقو تر منځ به د ترجیح سوال منځته راغی؛ نو، دوی به دوستۍ ته لومړیتوب ورکاوه، که دوست به یې په غلطه هم وه، ملاتړ به یې کاوه، دغه دوستي به د یوې مرتبې لرونکو د اشخاصو تر منځ کیده، په دې کې ځینې استثنایي حالت هم پیښیده او که داسې به شول؛ نو، د ټیټې مرتبې لرونکي شخص به د لوړې مرتبې لرونکي په ملګرتیا باندې ویاړ کاوه، دوستي به د یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص سره نه کیده، بلکه د ټولې کورنی سره به یې دوستي کوله او د هغوی سره به په پوره مینه او اخلاص سره مخ کیده.

د دوستی په شان دښمني هم د ډیر زیات افراط ښکار شوې وه، که د چا سره به ی اختلاف رامنځته شوه؛ نو، بیا به هیڅ کله هم د یاده نه ویستل کیده او کوښښ به یې کاوه، چې خپل مخالف شخص وروسته پریږدي او ذلیل یې کړي، یو وخت ددې موخې د لاسته راوړلو لپاره فیوډالانو د غلو مشري کوله، تر څو هغوی د مخالف شخص رمې راوړي، ددې پیغام دا هم وه، چې زه ستا کور ته هم درتلی شم او ستا ساتني ته زیان رسولای شم.

د قانون نه لوړتیا

په عامه توګه به فیوډال ځان د قانون نافذونکی ګڼه، د قانون پابندي کول به هغه د خپل ځان بې عزتي ګڼله؛ ځکه، د قانون مراعت کول هغه او نور عام وګړي په یو صف کې ودروي، په دې اساس د دوی او عامو خلکو لپاره جلا، جلا قانونونه جوړ شوي وه، ددې نه مخکې د سلطنت په دوران او مغلي دوران کې ستره ګناه او جرم بغاوت کول وه، ددې سزا به فیوډال ته سمدستي ورکول کیده؛ خو، په نورو جرمونو باندې به یې سترګې پټیدې، د سزا ورکول په وخت کې به د عام وګړي او فیوډال تر منځ توپیر کیده، د بیلګې په ډول، د اروپا په زیاتره ملکونو کې به عام خلک اعدام کیدل او د فیوډال به یې سر پریکوه، په فرانسه کې د انقلاب په دوران کې د ګلوټین اله رامنځته شوه، چې د مالدار او غریب سر به یې په شان پریکوه او دا د مساوات علامه وه.

حوالې:

۱- Critchley

۲- ایشوري پرساد، همایون (انګریزي) لاهور.

۳- د کافکا ناول (کیسل).

۴- مټکاف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیوډالیزم (جاګیرداري)

۵- لطیف ګاها، قتل و معاشقي(اردو ترجمه، محمد اسماعیل) لاهور ۱۹۹۲.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library